

Sisekaitseakadeemia

Politseikolledž

Janek Pedask

TULIRELV ENESE JA VARA KAITSE VAHENDINA

Lõputöö

Juhendaja :

Riina Kroonberg

Tallinn 2007

ANNOTATSIOON

SISEKAITSEAKADEEMIA

Kolledž: POLITSEIKOLLEDŽ	Kuu ja aasta: MAI 2007
Töö pealkiri: TULIRELV ENESE JA VARA KAITSE VAHENDINA	
Töö autor: JANEK PEDASK	allkiri:
Referaat: LÕPUTÖÖ TEEMAL “TULIRELV ENESE JA VARA KAITSE VAHENDINA” ON KIRJUTATUD EESTI KEELES. TÖÖ MAHT ON 54 LEHEKÜLGE NING TÖÖ JUURDE KUULUB KOLM LISA (19 LEHEKÜLGE). KASUTATUD ALLIKMATERJALE ON 19, MILLEDEST KÕIK ON EESTI KEELSED. TÖÖ INGLISE KEELNE KOKKUVÕTE ON LEHEKÜLJEL 54. LÕPUTÖÖ KOOSNEB KOLMEST PEATÜKIST. ESIMESES PEATÜKIS ON ANALÜÜSITUD RELVASEADUST. TEINE PEATÜKK KÄSITLEB TULIRELVA KASUTAMIST ENESE JA VARA KAITSEL. KOLMAS PEATÜKK SISALDAB RELVALUBASID VÄLJASTAVATE POLITSEIAMETNIKE SEAS LÄBI VIIDUD INTERVJUU ANALÜÜSI. LÕPUTÖÖS ON LÄBI VIIDUD INTERVJUU LUBADE TALITUSE TÖÖTAJATEGA, ET VÄLJA SELGITADA MIDA ARVAVAD RELVALUBADEGA IGAPÄEVASELT TEGELEVAD AMETNIKUD KEHTIVAST RELVASEADUSEST. KAS ANTUD SEADUS ON PIISAVALT REGULEERITUD, ET TAGADA TSIVIILISIKUTE SEAS TURVALINE RELVA KÄITLEMINE JA KASUTAMINE. KUIDAS LAEKUB INFORMATSIOON LUBADEGA TEGELEVATE AMETNIKENI ISIKU RIKKUMISTEST, MILLE TAGAJÄRJEL OLEKS VAJA RELVALUBA PEATADA VÕI TÜHISTADA? SAMUTI KAS KEHTIV KORD KEHTESTAB PIISAVAD TINGIMUSED, ET RELVALOA SAAJA TUNNEKS KEHTIVAT ÕIGUSKORDA NING	

OLEKS TAGATUD OHUTU RELVA KÄITLEMINE? NING LÕPUKS TEADA SAADA, KAS ON SISSE VIIDUD AUDITI POOLT SOOVITATUD MUUDATUSED.

LÕPUTÖÖ EESMÄRK ON UURIDA JÄRGNEVAT: MILLISED ON SOETAMISLOA JA RELVALOA SOETAMISE TINGIMUSED TSIVIILISIKUTELE NING MILLINE ON EKSAMITELE EELNEV VÄLJAÕPE JA ARSTLIK KONTROLL. SAMUTI, MILLISTEL TINGIMUSTEL ON ISIK ÕIGUSTATUD KASUTAMA TULIRELVA ENESE JA VARA KAITSEL NING KUS ON REGULEERITUD TULIRELVA KASUTAMISE KORD.

TULENEVALT TÖÖ EESMÄRGIST ON PÜSTITATUD HÜPOTEES: “ RELVALOA TAOTLEMISEL SELGITATAKSE ISIKULE PIISAVALT TÄPSELT RELVA KASUTAMISEGA (ENDA JA VARA KAITSEKS) KAASNEVAID OHTE JA ÕIGUSLIKKE REGULATSIOONE”.

Võtmesõnad : TULIRELV, ELU, VARA, RELVALUBA, ENESEKAITSE, VARA KAITSE

Keywords : FIREARM, LIFE, PROPERTY, SELF-DEFENSE, PROPERTY DEFENCE

Säilitamise koht: POLITSEIKOLLEDŽI ERIRAAMATUKOGU

Kaitsmisele lubatud:

Juhendaja: RIINA KROONBERG

allkiri:

SISUKORD

MÕISTED JA LÜHENDID.....	5
SISSEJUHATUS	6
1. RELVASEADUSE ANALÜÜS	8
1.1 Reguleerimisala	8
1.2 Soetamisloa ja relvaloa väljastamise tingimused.....	11
1.3 Soetamisloa ja relvaloa andmist välistavad asjaolud.....	18
1.4 Tervisekontrolli regulatsioon.....	21
1.5 Hoidmise ja kandmise regulatsioon.....	25
1.6 Vastutuse regulatsioon relvaseaduses	26
2. RELV ELU JA VARA KAITSMISEL.....	28
2.1 Inim-ja põhiõiguslik kaitse elule – elu, kui hüve.....	28
2.2 Inim-ja põhiõiguste kaitse varale.....	30
2.3 Elu-ja vara kaitsmise võimalused ja vahendid.....	32
2.3.1 Hädakaitse.....	33
2.3.2 Hädaseisund	36
2.4 Vastutuse regulatsioon kuriteo toimepanemisel ja seda välistavad asjaolud.....	37
2.4.1 Vastutus hädakaitsepiiride ületamisel.....	38
2.4.2 Vastutus elu ja vara ründamisel	40
3. INTERVJUU ANALÜÜS	41
KOKKUVÕTE	51
CONCLUSION.....	54
LISA 1. Põhja PP intervjuu vastused.....	56
LISA 2. Lõuna PP intervjuu vastused.....	64
LISA 3. Lääne PP intervjuu vastused	73

MÕISTED JA LÜHENDID

Elu - elu näol on tegemist individuaalõigushüvega ehk üksikisiku hüvega, kuna see on võõrandamatu ning inimesega lahutamatult seotud hüve.

Relv - relvaseaduse mõistes on relv seade või ese, mis on ette nähtud elava või muu objekti kahjustamiseks või hävitamiseks.

Tulirelv - relv, mis on ette nähtud objekti hävitamiseks või kahjustamiseks lendkehaga, mille suunatud väljalaskmiseks kasutatakse püssirohu- või muud laengut.

Tulirelva kasutamine - tulirelva kasutamiseks loetakse sihitud lasku objekti suunas.

Vara - vara on isikule kuuluvate rahaliselt hinnatavate õiguste ja kohustuste kogum, kui seadusest ei tulene teisiti.

AÕS – Asjaõigusseadus

KarS – Karistusseadustik

PolS – Politseiseadus

RT – Riigiteataja

TsÜS – Tsiviilseadustiku üldosa seadus

VÕS – Võlaõigusseadus

lg – lõige

nr – number

PP – Politseiprefektuur

p – punkt

§ - paragrahv

SISSEJUHATUS

Valides lõputöö teemat, tundus valitu kõige atraktiivsem, huvitavam ning aktuaalsem. Lisaks on teadaolevalt autorile valdkond, tulirelv enese ja vara kaitse vahendina, varem uurimata. Relvaseadus annab küll õiguse soetada tulirelva enese ja vara kaitseks, kuid millised on need tingimused mis peavad olema täidetud, et relvaluba saada ning kuidas on reguleeritud tulirelva kasutamise kord – sellele püüab autor töös tähelepanu pöörata ning välja tuua ka mõned seaduse kitsaskohad.

Tsiviilisikute relva käitlemise kord on sätestatud relvaseaduses. Isik, kes soetab endale piiratud tsiviilkäibega relva peab lähtuma just sellest seadusest. Tulenevalt sellest peab seadus olema selge regulatsiooniga ning piisavalt informatiivne, et isik saaks sealt abi. Paraku tuleb tõdeda, et relvaseaduses on nii mõnigi selline säte, mida võib mõista mitmeti, see aga võib kujuneda turvalisuse aspektist ohtlikuks. Seega on kindlasti vaja üle vaadata seadusandlus tulirelva kasutamisel vara kaitsel ning täpsustust vajaksid ka elu ja tervise kaitse regulatsioon. Relvaseaduses peaksid olema sätestatud võimalike ohuolukordade kirjeldused või viited vastavatele regulatsioonidele muudes seadustes, mis annaksid isikule õiguse tulirelva kasutada enese ja vara kaitsel. Seonduvalt sellega on käesoleva töö üks peamine eesmärk analüüsida relvaseadust ning konkreetselt just neid sätteid, mis käsitlevad tsiviilisikule antavat relva- ning soetamisluba enese ja vara kaitsel.

Kui vaadata laiemalt relvade käitlemist käsitlevaid seadusi, siis peamiselt on igal pool reguleeritud just tulirelva kasutamine enese kaitse vahendina, kuid sedagi mitte piisavas mahus. Vara kaitset sealjuures on aga minimaalselt kajastatud. Nii ka relvaseaduse antud valdkond on pinnapealselt käsitletud. On antud õigus tulirelva soetada ning omada enese ja vara kaitseks, kuid täpsemaid tingimusi ning õiguseid tulirelva kasutamiseks sellistel juhtudel pole kehtestatud. Tsiviilisikutel on õigus kaitsta ennast ja teist hätta sattunud inimest sarnaselt politseiga, kuni maani, kus peab riik sekkuma. Riigi sekkumine on vajalik, kuna tsiviilisikul puuduvad teatavaks järgnevaks tegevuseks õigused ja ka kohustus, see on ikka riigi kohustus hakata menetlema õigusrikkumist. Töös püüabki autor viidata tähelepanu sätetele, mis vajaksid täpsustamist, et antud valdkond oleks paremini reguleeritud.

Käesoleva töö eesmärgiks on uurida ka tsiviilisikute relva soetamis- ja relvaloa taotlemise tingimusi. Uurida millised nõuded on sätestatud esitatavatele dokumentidele, kuidas on reguleeritud eksamitele eelnev väljaõpe ja reaalselt tehtavate eksamite korraldus ning milline on arstliku kontrolli tähtsus lõppotsustuse kujundamisel. Autori arvates on relva- ning soetamisloa saamise tingimused liiga leebed ning sellele eelnev kontroll ebapiisav, et välja selgitada, kas taotleva isiku tervislik seisund on kohane ja kas isik tunneb piisavalt valdkonda käsitlevaid seadusi, et temale väljastada relvaluba. Relvade käitlemise ja kasutamise eelduseks oleva lubade väljastamise protsessis peaks kontrollimeetmed olema maksimaalsed ja tõhusad. Sellega tagataks relva, kui kõrgendatud ohuallika, ohutus relva omanikule ja läbi tema teadlikkuse ka teistele ühiskonna liikmetele.

Lisaks eelnevale, on eesmärgiks uurida ka seda, kas ja kuidas toimub kontroll juba relvaluba omavate isikute üle.

Põhiseaduse § 13 kohaselt on igaühel õigus riigi ja seaduse kaitsele. Seega on selline õigus nii ründajal kui ka rünnataval, kuna tulenevalt sätestatust, on see igaühe õigus. Sellel regulatsioonil on muidugi erinevad lähtekohad, tulenevalt vastavast subjektist ja kaitstavast hüvest. Juhul kui rünnatakse isiku õigushüvesid, peab riik tagama rünnatavale kaitse. Sellist kaitset tagab riik läbi politsei, kes realiseerib oma tegevust riigi nimel. Kui ei õnnestu ründe ajal kaitsta isiku õigushüve ning need saavad kahjustatud, peab riik võtma ründaja vastutusele. Teisalt on ka isikule endale antud võimalus kaitsta oma õigushüvesid – oma elu, tervist ja vara. Selleks, et seda teha õiguspäraselt, peab jääma hädakaitsepiiridesse ja pole lubatud nende piiride ületamine. Kui aga ületatakse hädakaitsepiire, siis on riigil kohustus õigushüvede kaitsjat vastutusele võtma. Seda tehakse siis, kui kaitsja tekitab ründajale mittevajalikku ja põhjendamatu suurt kahju, st kaitstava hüve kaitsmine on väiksem rünnatavast hüvest. Näide, kui vara kaitsmisel võetakse ründaja elu, siis on see ilmselgelt ebaproportsionaalne, kuna eelnimetatud hüved on oluliselt erineva väärtusega. Töös on käsitlel on probleemistik, millistel juhtumitel on isikul õigus kasutama tulirelva enese ja vara kaitsel ning mida on oluline sealjuures teada ja tagada. Koosmõjus eelnevaga tuleb käsitlemisele ka vastutus, juhul kui on ületatud hädakaitsepiire.

1. RELVASEADUSE ANALÜÜS

1.1 Reguleerimisala

Relvaseaduse¹ § 1 reguleerib relvade ja nende laskemoona käitlemise, tsiviilkäibesse lubamise, tsiviilkäibes olemise ning tsiviilkäibest kõrvaldamise õiguslikud alused ja korra, nõuded lasketiirule ja laskepaigale ning nendes valdkondades riikliku järelevalve teostamise alused ja korra.

Relvaseaduse § 1¹ lõike 1 kohaselt mõistetakse relvana käesoleva seaduse §-s 11 nimetatud relvi. Samas on välja toodud ka tulirelva mõiste – on relv, mis on ette nähtud objekti tabamiseks või kahjustamiseks lendkehaga, mille suunatud väljalaskmiseks kasutatakse püssirohu- või muud laengut.²

Töö kirjutamise lõpuperioodil muutus osaliselt relvaseadus. 27.04.2007 redaktsioonis³ sätestati relva kasutamine, vanas see puudus. Uuenenud seaduse § 10 lõike 2 kohaselt mõistetakse relva kasutamise all vahetut ja eesmärgipärast tegevust objekti tabamiseks või kahjustamiseks relvaga.

Nimetatud sätte sissetoomine oli vajalik ka autori meelest. Seega võttis seadusandja vahepeal endateadmata arvesse ka autori soovid. Sisseviidud säte on asjakohane, kuid kas ka piisavalt informatiivne just tavainimesele relva kasutamise seisukohast? Endiselt ei lahenda see probleemi, et millal ja millises olukorras võib relva kasutada objekti tabamiseks või kahjustamiseks. Mida tähendab kahjustamine? Mida tähendab vahetu ja eesmärgipärane tegevus? Me võime ju neid mõisted lahti seletades väita, et teame mida need tähendavad, kuid kas siiski peitub neis erinevaid tõlgendamisvõimalusi? Kas kahjustamise all mõeldakse elu ja tervise sellist kahjustamist, mis takistab ründaja edasist tegutsemist või lubab võtta ka elu? Üldjuhul on tavamõistmisele arusaadav, et kahjustamist relvaga ei saa pidada just selliseks meetodiks, mis kindlalt välistaks surma. Isegi kui mitte tulistada inimese elutähtsatesse piirkondadesse nagu pea, kael ja rindkere, vaid näiteks

¹ RT I 2001, 65, 377

² Sama

³ RT I 2007, 7, 38

jalgadesse, võib halva õnne korral tabada arterit, mille järel on surm sisuliselt ikkagi vältimatu. Kui intensiivne ja ähvardav peab olema ründaja eelnev käitumine või tegutsemine, mis annab õiguse teda kahjustada relvaga? Seega nagu näha, on küsimusi rohkelt aga kas on ka sama palju vastuseid? Just nimelt selliseid vastuseid, mis annaks tavainimesele kindla teadmise ja ka oskuse, kuidas toimida relva kasutamisel õigesti ja seaduslikult.

Antud mõistete sisustamisel ja elulise juhtumi lahendamisel, usun et jäävad hätta ka kogunud juristid, siis mida oodata tavainimeselt. Asetades ennast tavainimese rolli ning sattudes olukorda, kus keegi tundmatu ründab minu vara, st on öösel minu üksiku talumaja akna taga ning nõuab, et annaksin talle kogu oma raha, muidu purustab akna ja võtab selle minult jõuga. Sellisel juhul on minul seaduslik õigus kaitsta oma vara ja sealjuures ka elu. Nüüd juhul, kui minul on seaduslik tulirelv, siis kas ma tulenevalt oma õigusest vara ja ka võimaliku elu kaitsele, võin võtta seadusliku relva ning vahetult ja eesmärgipäraselt teha kahjutuks ründaja? Juhindudes seaduse sõnastusest tundub, et võiksin justkui seda teha, isegi ma ei peaks eelnevalt tegema hoiatuslasku, vaid kohe pihtamise inimese suunas. Sealjuures ei ole ma teadlik hädakaitse piiride ületamise, ega ka hädaseisundi nn tõlgendusargumentidest, kuna pole saanud ei vastavat koolitust ega oma ka vastavat haridust. Mul võib ju olla tavainimese mõistlik teadmine, et tulistades relvaga inimese suunas, võib sellise tegevusega inimese tappa. Aga ma sain relva ju enda vara ja elu kaitseks, siis kas ma pean oma vara või elu ohverdama ja säästma ründaja elu. Paraku ei ole kriisisituatsioonis sellise adekvaatse arutelu tekkimiseks lihtsalt aega ega võimalust.

Näitena võiks siia tuua veel ka kriminaalmenetluse seadustiku⁴ § 217 lg 4, kus seadusandja on näinud ette ka võimaluse, et iga kodanik võib kuriteo toimepanemisel või vahetult pärast seda põgenemiskatselt tabatud isiku politseisse toimetada. Sellisesse situatsiooni sattunud isikule, kes täidab kodanikukohust ja omab sealjuures ka relva ning kui tabatu hakkab vastu, siis relvaluba omav isik peaks teadma, kuidas antud olukorras on temal lubatud relva kasutada. Kas ta võib kohe elavisiku kahjutuks teha või peab ta ka enne seda hoiatama ning kuidas? Siin ei ole õige taandada isiku teadmisi tavapärase isiku igapäevateadmistele ja oskustele. Taoline situatsioon erineb oluliselt tavakäitumise ja -teadmiste raamest, on seotud ohuga elule ja tervisele ning on hõlmatud ka stressi

⁴ RT I 2003, 27, 166

olukorraga, kus ka põhjaliku väljaõppe saanud isik ei suuda alati olukorda adekvaatselt hinnata ja võib teha parandamatu vea. Seega autori arvates oleks vajalik olnud siiski seaduses põhjalikumalt lahti kirjutada tulirelva kasutamise regulatsioon ning ka vastutuse aspekt, või vähemalt oleks võinud viidata vastavaid regulatsioone käsitlevatele teistele seadustele. See oleks andnud piisavama teadmise tavainimesele ja taganud õiguse täpsuse ja parema realiseerimise võimaluse.

Siinjuures tahaksin tsiteerida professor R. Naritsat „Õigusnormid kujutavad endas kirjalikus vormis esitatud käitumis- või otsustamisreegleid. *Ius scriptum* põhimõttest lähtudes sisalduvad õigusnormid õigusallikates. Ühe või teise reguleerimise edukus sõltub sellest, kui täpselt ja arusaadavalt on õiguses endas määratletud, millal ja kuidas õigusnormist tulenevaid nõudeid realiseerida. Õiguse „täpsus“ puudutab situatsiooni, elulisi asjaolusid, mida õigusega korrastatakse. Selline õiguse täpsus (arusaadavus) ei piirdu ainult võimaliku või vajaliku käitumisviisi kirjeldamisega. Õigusest peab tulenema ka selge ja arusaadav õiguslik tagajärg, mida õigusnormi abstraktne faktiline koosseis enesega seob. Jutt on oodatava käitumise liigist ja määrast või riikliku sunni liigist ja määrast. R. Ihering on tabavalt öelnud, et seadusandja peab mõtlema nagu filosoof, aga rääkima nagu talupoeg. See tähendab, et seadusandja poolt formuleeritud kirjalik õigus tuleb esitada lihtsalt ja arusaadavalt. Õiguses omandavad sõnade tähendused erilise kooha. Kui õiguse subjekt ei taba ära mõne normis esineva sõna tähendust, siis tekivad normist tulenevate õiguslike tagajärgede elluviimisel tõsised raskused. Taolised raskused võivad tekkida siis, kui õiguslikus elus osaleja ei tea mõnda normi tekstis sisalduva sõna tähendust, aga ka siis, kui kasutatud terminid on mitmetähenduslikud.“⁵

Tulenevalt relvaseaduse muudatusest 27.04.2007 on paragrahvi 35 lõige 5 muudetud ja sõnastatud järgmiselt: soetamisloa või relvaloa võib väljastada isikule, kes on sooritanud relva soetamist, registreerimist, hoidmist, kandmist, võõrandamist ja seaduslikku kasutamist reguleerivate õigusaktide nõuete tundmise ning laskevigastuse korral kannatanule esmaabi andmise eksami. Tulirelva relvaloa või soetamisloa taotlemise korral tuleb sooritada eksami käigus taotletava tulirelva tundmise test ning käsitlemise katse vastavalt taotletava tulirelva liigile tulenevalt käesoleva seaduse § 12 lõike 1 punktidest 1-3. Eksamitulemus kehtib üks aasta alates eksami sooritamise päevast.

⁵ Narits, R 2002. Õiguse entsüklopeedia. Tallinn: Kirjastus Juura, 133

Seega on relvaseaduse § 35 lg 5 kohaselt vajalik soetamisloa või relvaloa saamiseks tunda tulirelva seadusliku kasutamist reguleerivaid õigusakte. Kui aga isik hakkab taotlema relva, siis tema esialgseks lugemisvaraks oleks loogiliselt võttes „Relvaseadus“. Tavakodanik ei pruugi teada, et meil on ka KarS-is või muudes erinevates normatiivaktides vastavat teavet, mida võiks ja peaks lugema. Normatiivaktide maht on sedavõrd suur, et isegi töötavad juristid ja teised õigusvaldkondades töötavad ametnikud ei suuda meie dünaamilises elus alati olla kursis kõigega, mida seadusandja on järjekordselt reguleerinud või andnud välja seaduse muudatuse. Relvaseaduse regulatsioonialast tulenevalt on küll kohane reguleerida erinevate relvade taotlemise ja käitlemisega seonduvat, kuid ei oleks väärt antud seaduses käsitleda ka kasutamise ja vastuse regulatsiooni või siis konkreetseid ja piisavaid viiteid teistele seadustele, milles vastavad aspektid käsitlust leiavad. Tavainimene ei pruugi olla kursis meie seadusandluse paljususega ja teada kust otsida või leida vastavaid sätteid. Valdkonnas tuleks ikkagi lähtuda ütlusest, et seaduse mittetundmine ei vabasta vastutusest ja see ei ole iga inimese enda mure, kust saada teadmisi/oskusi. Relv on siiski suure ohu allikaks ning oskamatuses ja/või teadmatusest tekitatud kahju on pöördumatu.

1.2 Soetamisloa ja relvaloa väljastamise tingimused

Vastavalt relvaseaduse § 32 lg 2 -le väljastab relva soetamist taotlevale isikule soetamisloa tema elu- või asukohajärgne politseiprefektuur. Soetamisluba annab selles näidatud isikule õiguse loal märgitud relvaliigi hulka kuuluva relva soetamiseks, selle järgnevas hoidmiseks ja edasitoimetamiseks kuni relva registreerimiseni ning vastava laskemoona soetamiseks relvaseaduses näidatud koguses. Ehk siis isik saab soetada endale tulirelva alles pärast seda, kui ta on saanud elu- või asukohajärgsest politseiprefektuurist relvasoetamise loa. Selleks, et soetamisluba ning hiljem ka relvaluba saada, peab taotleja esitama kirjaliku avalduse, näidates selles soetada soovitava relva otstarbe, margi või liigi. Lisaks peab taotleja esitama dokumendid⁶, mis tõendavad, et isik, on sama seaduse § 29 ja § 30 kohaselt õigustatud antud liiki relva omama. Lisaks eelnevale on vajalik esitada arstliku läbivaatuse alusel tehtud järeldusotsus, ning kaks fotot mõõtmetega 3×4 cm.

⁶ Relvaseadus § 35 lg 2 p 1 ja 2

Selleks, et soetamiluba ning relvaluba taotleda, peab soetamisluba või relvaluba taotleval isikul eelnevalt sooritama relva soetamise, registreerimise, hoidmise, kandmise, võõrandamise ja seaduslikku kasutamist reguleerivate õigusaktide nõuete tundmise eksami ning laskevigastuse korral kannatanule esmaabi andmise eksami. Tulirelva relvaloole taotlemise korral tuleb sooritada eksami käigus tulirelva tundmise test ning tulirelva käsitlemise katse.⁷

Seadus küll sätestab, et taotleja peab läbima erinevad eksamid ning katsed, kuid pole sätestatud selleks vajalike teadmiste omandamise tingimusi ning korda. Seega võib eeldada, et õpe toimub iseseisvalt – kuid kas selline õpe on piisav saamiseks korraliku ülevaate kehtivatest õigusnormidest, tulirelva kasutamise õiguslikest alustest ning piisavat teadmist sellest, millal on tulirelva kasutamine lubatud ja/või keelatud. Küllalt on juhtumeid, kus ka kogunud ja pikemaajalise väljaõppe saanud isikud on teinekord teadmatuses, millal on relva kasutamine õiguspärane ning lubatud ja millal mitte. Vajalik oleks, et enne soetamisloa ja relvaloole saamist läbitaks vastavasisulised kursused, kus taotlejad saaksid korraliku väljaõppe. Neile selgitataks seaduse sätet ja mõtet ning erinevaid tõlgendamisvõimalusi, et tekiks piisav ettekujutus ja teadmine millal, kus ja milleks võib võtta välja relva ja seda kasutada. Samuti seda, millal seda mingil juhul teha ei tohi, ning millised on need ebaõiged käitumisjuhud, millega kaasneb igal juhul vastutus. Tavainimene lugedes seaduse teksti iseseisvalt ei pruugi sisust ja regulatsioonist õigesti või üldse mitte aru saada. Samas on ka kvalifitseeritud juristid sageli vaidlemas erinevate sätete tõlgenduste üle, kus seaduses etteheidetava sätte subsumeerimine on osutunud ülimalt keeruliseks ja raskeks. Kursus võiks olla samalaadne autokooliga, kus isikule samuti tutvustatakse liikluseadust ning seletatakse üksipulgi lahti kõik olulisemad paragrahvid, et tekiks kõigil ühene arusaam seadustest ning küsimuste tekkimisel saaks abi asjatundjate käest. Antud konteksti kohaselt võiks pidada siis autot, kui ka suure ohu allikat, suuremaks ohuks, kui relva. Mõlema vääri või ebaõige kasutamine võib kaasa tuua väga raskeid tagajärgi, siis tuleks valdkondi ka võrdselt tähtsustada. Arutelu jätkates tekib küsimus, miks auto juhtimist (võrdub relvaseaduses relva käitlemise, kasutamisega) õpitakse kohustuslikus korras mitmed kuud enne juhiloole saamist nii teoreetiliselt kui praktiliselt, aga relvaga õige ümberkäimise õppimiseks piisab iseseisvast seadusega tutvumisest ja heal juhul ka mõningatest praktilistest harjutustest. Kui soetusloole või

⁷ Relvaseadus § 35 lg 5

relvaloa taotleja õpib iseseisvalt tundma relva soetamist, registreerimist, hoidmist, kandmist, võõrandamist puututavaid seadusakte ja samuti ka seaduslikku kasutamist reguleerivaid õigusakte, siis ei taga see kindlust, et taotleja on saanud piisava ettevalmistuse. Seda isegi siis, kui ta relvaeksami positiivselt sooritab. Sellisel juhul on taotleja küll lugenud ja eksami jaoks meelde jätnud valdkonda reguleerivad normatiivaktid, kuid kas selline ühekordne eksamiks ettevalmistumine annab siiski sedavõrd sügavad teadmised/oskused seadussätte mõttest ning tõlgendamisraskustest ja võimalustest, on siiski küsitav.

Välismaalane, kellel on Eesti elamisluba või kes elab Eestis elamisõiguse alusel ja kellel ei ole teise riigi pädeva asutuse väljastatud relvaluba, võib sooritada relvaseaduse § 35 lõikes 5 nimetatud eksami oma emakeeles või muus keeles, mida ta valdab. Eksam tõlgitakse eesti keelde ning eksami tõlkimise kulud kannab eksamit sooritada soovinud isik.⁸

Lõikes 6 on sätestatud, et lõikes 5 nimetatud eksami korra, milles on sätestatud ka eksami sooritamise erisused eesti keelt mittevaldavatele isikutele, kehtestab siseminister oma määrusega⁹. Tutvudes nimetatud määrusega, on selles küll sätestatud relva soetamisloa või relvaloa taotleja eksami läbiviimise kord, kuid sõnagi ei ole seal öeldud võõrkeelsete isikute erisuste kohta eksami sooritamisel. Ilmneb oluline vastuolu seaduse ja määruse vahel. Seadus küll sätestab, et määruks peaksid olema välja toodud eksami sooritamise erisused eesti keelt mitte valdavatele isikutele, kuid kuna neid sealt ei leia, siis kust peaks selline isik neid erisusi otsima?

Samas relvaseaduse § 30 lg 1 kohaselt välismaalane, kellel on Eesti elamisluba või kes elab Eestis elamisõiguse alusel, võib soetada, omada ja vallata käesoleva seaduse § 29 lõikes 1 loetletud relvi, kui tal on teise riigi pädeva asutuse poolt seda liiki relva kohta antud relvaluba ja selle põhjal väljastatud füüsilisele isikule ettenähtud alustel ja korras Eesti relvaluba.¹⁰ Arusaamatuks jääb siinkohal see, et miks ei laiene nõue esitada arstliku läbivaatuse alusel tehtud järeldusotsust ning miks ei pea läbima relvaseaduse § 35 lõikes 5 sätestatud eksameid ja katseid välismaalane, kellel on Eesti elamisluba või kes elab Eestis elamisloaõiguse alusel, kui tal on teise riigi pädeva asutuse poolt seda liiki relva kohta

⁸ RT I 2001, 65, 377

⁹ RTL 2001, 133, 1936

¹⁰ RT I 2001, 65, 377

antud relvaluba. Sama kehtib ka välisriigi diplomaatilise või konsulaaresinduse töötaja kohta, kes on välisriigi kodanik, tingimusel, et tal on kodakondsusjärgse riigi relvaluba. Eelnimetatud isikutele on küll väljastatud relvaluba oma kodakondsusjärgses riigis, kuid kas see tagab kindluse, et nad tunnevad ka meie riigi seadusi, sest erinevate riikide nõuded relva kasutamiseks ei pruugi ühtida, sama kehtib ka tervisekontrolli nõuete kohta. Eelduslikult peaksime küll uskuma ja usaldama isikuid ning ametkondi, kes välisriigis relvaloa annavad, kuid see ei pruugi anda meile piisavat kindlust, et väljastada neile isikutele relvaluba ilma igasuguse oma riigi poolse kontrollita. Selline usaldus nii isikute kui ametkondade suhtes oleks piisav juhul, kui toimiks kontrollimise regulatsioon ja võimalus. Kui isik, kellele on relvaluba väljastatud teise riigi poolt, taotleb luba Eesti Vabariigis, siis peaks olema võimalus kontrollida, kas isikule on ikka väljastatud selle riigi poolt relvaluba ning kas nõuded on sarnased meie riigi omadega. Relva käitlemise ja ka kasutamise kord ei tohiks olla leebem, kui Eesti Vabariigi kodanikel. Sellisel juhul ei oleks tõesti vajadust topeltkontrolliks eksamite ning arstliku kontrolli näol. Näitena võiks tuua siia olukorra, kui relvaluba tuleb taotlema isik, kellel on küll oma riigi relvaluba olemas, kuid seal on hoopis teine usk ning kombed ja erinev relvakasutamise kultuur (nt Afganistani kodanik). Kas sellisel juhul saab isikule väljastada relvaloa ja olla kindel, et tema kultuuriline ja muu taust võimaldavad relva käidelda ja kasutada meie õigus-ja kultuuriruumile vastavalt? Seega võib juhtuda, et isik, kes ei tunne meie riigi seadusi eriti põhjalikult ja vajalikul määral, ning praeguse regulatsiooni järgi ei peagi tundma, kasutab tulirelva oma riigi seaduste ja tavade järgi, eeldades, et see on kohane ja õiguskäsitlus kasutamine ka meie riigis. Selliselt mõtleb ja tegutseb inimene võib sattuda olukorda, kus ta ei oska hinnata õigesti kohalikke õigusnorme, ning seetõttu panna toime teo, mis on meie riigi seaduste järgi kuritegu. Välisriigi kodanik elades Eestis ja rikkudes siin kehtivaid õigusnorme, paneb sellega toime õigusvastase teo, millele järgneb vastutus vastavalt Eestis kehtivatele seadustele. See, et isik ei tunne vastavaid seadusi, ei vabasta kedagi vastutusest. Siit tuleneb küsimus, et kas mitte ei peaks neid isikuid võrdselt oma kodanikega relvaloa saamisel õpetama, või siis nõudma vähemalt samal tasemel eksami sooritamist ja arstlikku kontrolli. Sest kui on toime pandud õigusvastane tegu ja keegi on kannatada saanud, siis ei muuda olukorda fakt, kas teo pani toime välismaalane või oma riigi kodanik. Selliste olukordade vältimiseks peaksid eelmainitud isikud autori arvates siiski läbima arstliku kontrolli ning sooritama eksamid ja katsed igas riigis, kus nad relvaluba taotleavad.

Soetamisluba antakse ainult seda liiki relva soetamiseks, mis vastab taotluses märgitud otstarbele – jahipidamiseks, vastava spordialaga tegelemiseks, turvalisuse tagamiseks (enese ja vara kaitseks), kutsealal tegutsemiseks või kollektioneerimiseks. Relvaseaduse¹¹ kohaselt võib vähemalt 18-aastane isik omada – sporditulirelva, ambu ja sportvibu, jahitulirelva jahipidamiseks, gaasirelva ja sileraudset püssi turvalisuse tagamiseks (enese ja vara kaitseks). Jahitulirelv on põhiliselt jahipidamiseks ettenähtud sileraudne, vintraudne või kombineeritud püss, millel on kergesti lülitatav kaitseriiv. Jahitulirelva võib isik soetada, omada ja vallata tingimusel, et tal on jahitunnistus. Vähemalt 21-aastane isik võib omada kõiki tsiviilkäibesse lubatud relvi, välja arvatud kumminui.

Soetamisluba on kehtiv kolme kuu jooksul, arvates loa väljastamise päevast. Luba võidakse pikendada kolme kuu võrra, kui pikendamise taotlus on esitatud enne soetamisloa kehtivusaja lõppu. Soetamisloa kehtivusaja lõppemisel tuleb taotleda uus soetamisluba. Kui isik ei ole kolme kuu jooksul leidnud endale sobivat relva, siis ta peab enne soetamisloa kehtivusaja lõppu taotlema soetamisloa pikendamist. Luba võib pikendada kolme kuu võrra, kuid kui luba tuuakse pikendamiseks peale kehtivusaja lõppu tuleb taotleda uus soetamisluba.¹²

Soetamisloa ja relvaloa taotlemise tingimused füüsilise isiku poolt on loetletud relvaseaduse §-s 35. Selle paragrahvi lõike 1 kohaselt vaatab füüsilise isiku taotluse, soetamisloa või relvaloa saamiseks läbi elukohajärgne politseiprefektuur hiljemalt kahe kuu jooksul, arvates kõigi nõutavate dokumentide esitamise ja riigilõivu tasumise päevast. Üks osa taotluse läbivaatamisest on isiku kohta taustainfo kogumine. Kuid kuidas reaalselt see toimub ning kas see kontroll on piisav? Tavaliselt pannakse sellise kontrolli ja info kogumise kohustus piirkondlikule konstaablile, kes peab välja selgitama, kas isikule võib relvaluba anda või mitte. Taustainfo kontrollimiseks küsitleb konstaabel isiku naabreid. Kuid sageli ei pruugi naabritelt saada isiku kohta adekvaatset infot, võib esineda pahatahtlikust võis siis vastupidi ülekiitmist. Ja vaevalt on naabrid pädevad hindama, kas kõrvalkorteris elav isik on enda või teise isiku turvalisust ohustava eluviisi või käitumise tõttu sobimatu/sobilik relva soetama ja omama. Selline kontroll võib toimida väiksemates kohtades, kus kõik tunnevad kõiki, kuid ka seal tuleb arvestada sellega, et saadud informatsioon on subjektiivne ja ei pruugi alati tõele vastata. Suuremates asulates aga ei

¹¹ Relvaseadus § 29

¹² Relvaseadus § 32 lg 7

toimi eelmainitud kontrollitüüp juba seetõttu, et ei tunta ega teata nii hästi oma naabreid, hindamaks nende isiksust, käitumismaneere ja -hoiakuid. Kõik elavad oma elu ning soovivad, et neid võimalikult vähe segataks. Lisaks pole enamik suuremate asulate ja linnade elanikest oma kohalikku konstaablit realselt kunagi näinud, ning ka vastupidi. Kuid igal juhul tuleb saadud informatsiooni suhtuda teatava filtriga ja seda ei saa käsitleda määrava informatsioonina, mille põhjal saaks otsustada nõnda olulise loa väljastamist.

Selleks, et omada paremat ülevaadet isiku pädevusest kasutada tulirelva enese ja vara kaitseks, peaks see inimene kuuluma mõnda ametlikult tunnustatud laskespordi klubisse, kus toimuks isiku üle pidev kontroll nii teiste klubi liikmete, kui ka laskeinstruktori poolt. Teisalt annaks laskespordi klubisse kuulumine ning selle tegevuses osalemine ka praktilisi oskusi tulirelva kasutamisel, sest kui toimub rünne inimese elule, tervisele või varale on tegemist pingelise situatsiooniga ning inimese käitumine erineb sellises olukorras kardinaalselt tavasituatsioonist käitumisest. Kui relva pidevalt ei kasuta, ununevad õpitud oskused väga kiiresti, ning kui sellise isiku vastu toimub rünne, siis võib ta ennast või enda vara kaitstes olla ohtlik nii endale, kui ka teistele isikutele. Sellist olukorda peab vältima. Võimalikuks lahenduseks oleks relvaloa omajal kohustuslik kuuluda mõnda laskespordi klubisse, kus saaks regulaarselt oma oskusi lihvida. Seda enam, et üldjuhul on relvaloa kehtivus viis aastat ning see on piisav aeg, et unustada kõik, mida kontrolliti eksami ajal. Kui isik ei ole vahepeal tulirelva käsitlenud, siis on suur tõenäosus, et ta seda enam ohutult teha ei oska, ning on seega ohtlik nii endale kui ka teistele.

Nüüd, kus isikul on relvasoetamisluba ning ta leiab endale tulirelva, mida soovib soetada, saab ta seda teha. Seitsme tööpäeva jooksul alates relva soetamisest tuleb relv viia politseiprefektuuri, kus relv registreeritakse vastavalt relvaseaduse §-le 33 ning politseiprefektuur väljastab relvaomanikule -või valdajale relvaloa. Seda kas relvaluba väljastatakse või mitte, otsustab politseiprefektuuri juht, kes peab langetama vastavasisulise otsuse.

Relvaseaduse kohaselt ei pea relvaloa omaja relvaloa kehtivuse ajal teise ja iga järgmise sama liiki relva soetamisel läbima arstlikku läbivaatust ega sooritama uut eksamit.¹³ Autori arvates on selline lähenemine väär. Ei ole välistatud, et isiku tervislik seisund on selle

¹³ Relvaseadus § 35 lg 8

ajaga muutunud, teadmised aegunud või on uuendatud erinevate relva käsitlemist reguleerivate seaduste sätteid ja sellest tulenevalt on muutunud ka seaduse mõte ja eesmärk. Kes võtab siis vastutuse, kui selline isik paneb toime isikuvastase kuriteo vahetult peale seda, kui ta on relvaluba vahetamas käinud? Loomulikult on selles süüdi teo toimepannud isik, kuid samas saaks siin osaliselt süüd panna ka riigile. Riik oma leebe seadusandlusega tulirelva omamise suhtes ei taga piisavat kontrolli isikute üle, kellel on õigus tulirelva omada, kanda ja seega ka kasutada. Kui isik saab iga järgneva relvaloa ilma arstliku läbivaatuse ja eksamit sooritamata, siis pole välistatud, et relvaloa saab inimene, kelle vaimne ja füüsiline tervis on vahepeal muutunud ja ei vasta enam loa taotlemisel esitatud nõuetele. Vaimselt mitte tervete inimeste kätte sattunud relv pole kindlasti enam ohutu ja sellisel isikul on suurem tõenäosus toime panna kuritegu, kui tal selline tahtmine või olukord tekib. Praegu kehtiv regulatsioon oleks asjakohane ainult siis, kui relvaloa omaja kuuluks mõnda laskespordi klubisse, kus tema üle oleks pidev kontroll ning ka isiku individuaalsed relvakäsitlemise oskused sellisel juhul ei aeguks. Riigi ülesanne on tagada inimese põhiõiguste kaitse, seega oleks vajalik tõhusam kontroll relva omavate tsiviilisikute üle. Kindlasti ei saa relva käitlemisest tulenevaid riske sajaprotsendiliselt välistada, kuid neid saab vähendada kontrolli tõhustamisega isikute üle, kes relva omavad. Kui kuriteo toimepanijal, kes omab relva ja relvaluba, tuvastatakse mingi vaimse tervise rike, mis välistab tema vastutusele võtmise või kui isegi ei välista, siis see ei tee juba tehtud kurja heaks. Sellised võimalikud juhtumid ei tohiks jääda süsteemi nõrkust ainult konstateerima, vaid hoopis peaks sundima seadusandjat otsima võimalusi nende minimeerimiseks.

Näitena võib siia tuua Haabersti linnaosas toimunud sotsiaalhoolekande osakonna juhataja tapmise ning linnaosavanema haavamise, kus ebastabiilse tervisliku seisundiga isik, kes omas relvaluba ja hiljem tunnistati süüdimatuks, tappis ühe ametniku ning haavas teist.¹⁴ Seega autori arvates viis aastat on piisavalt pikk aeg, et kardinaalselt võivad muutuda nii isiku tervis, kui ka teadmised erinevate seaduse regulatsioonide kohta. Sellest tulenevalt oleks vajalik, et isik läbiks arstliku läbivaatuse ja sooritaks uuesti eksamid ja katsed, ka iga uue sama liiki relva soetamisel, kuna relv on ikkagi seade või ese, mis on ette nähtud elava või muu objekti kahjustamiseks või hävitamiseks. Sealjuures vajaks kaalumist ka sellise

¹⁴ <http://www.epl.ee/artikkel/354311> 01.04.2007

regulatsiooni kehtestamine, mis sätestaks täiendava pistelise kontrolli loaomaniku tervise, teadmiste ja oskuste üle mingi aja möödumisel pärast relvaloa väljaandmist.

Praeguseks hetkeks on küll relvaseaduse uus redaktsioon¹⁵ kehtestanud nõude relvaloa vahetamisel esitama uue tervisetõendi, seoses relvaloa või relvakandmisloa kehtivuse lõppemisega. Varasemalt sellist nõuet ei olnud ning sellele pööras tähelepanu ka töö autor, kui taaskord jõudis seadusandja autorist ette. See on ainult positiivne, kuna antud valdkond on väga oluline. Kuid endiselt ei ole peetud vajalikus kontrollida relvaloa omaniku teadmisi ning praktilisi oskusi relvade käsitlemisel, ning seeläbi ei ole ikkagi viidud riski relvaloa vahetamisel minimaalseni.

1.3 Soetamisloa ja relvaloa andmist välistavad asjaolud

Üldiselt on füüsilisele isikule relvaloa ja soetamisloa andmist välistavad asjaolud selgelt loetletud relvaseaduse §-s 36, kuid arusaamatusi ja võimalikke vääritimõistmisi on teisigi. Lõige 1 punkt 2-s on sätestatud, et soetamisluba ja relvaluba ei anta füüsilisele isikule, kes on raskekujulise psüühikahäirega. Tekib mitmeid küsimusi? Milline on kergekujuline psüühikahäire, mis ei välista relvaloa saamist? Kas psühhiaatrite poolt on antud loetelu, millised on kergekujulised ja millised raskekujulised psüühikahäired? Kes annab hinnangu, kumma variandiga on tegemist või tehakse selle tuvastamiseks ekspertiis? Teadaolevalt on psüühika keeruline valdkond ja seetõttu on raske pelgalt mõneminutilise vestluse tulemusel anda adekvaatset hinnangut inimese kohta. Isegi valdkonna spetsialistidel tuleb sageli pikemalt isikut jälgida ja analüüsida, et hinnata ning otsustada tema vaimse tervise üle. Seega ei ole otstarbekas kirjutada lõikes 1 punktis 2 „raskekujuline psüühikahäire”, vaid lihtsalt „psüühikahäire” ning nende loetelu oleks kätte saadav vastavast määrusest. Selline lähenemine annaks eriala spetsialistile võimaluse väiksemagi kahtluse korral keelduda positiivsest otsusest relvaloa taotlemiseks. Kui isik otsuse vaidlustab, siis suunata ta pikemaajalistele uuringutele või vajadusel teostada komplekseksperitiis, kus erinevad spetsialistid saaksid hinnata isiku tervislikku seisundit komplekselt.

¹⁵ RT I 2007, 7, 38

Teadaovalt ei olnud nn Nõukogude Liidu ajal heaks tooniks minna oma vaimset tervist kontrollima ja antud valdkond oli tabuteema. Seega pole välistatud, et sellest ajajärgust pole meie arstidel piisavalt teavet ega haiguslugusid isikute tervisliku seisundi kohta, kes ehk taotlevad alles nüüd relvaluba.

Viimasel ajal esile kerkinud haigustest võiks mainida veel stressi. Kuidas käsitleda stressi all kannatavate isikute tervislikku seisundit, kas stressis isik võiks omada relvaluba ja relva? Teadaolevalt on siiski meie ühiskonnas üsnagi suur arv isikuid, kes stressi all kannatavad, kuid ei pöördu arsti poole, kuna mõtlevad, et see pole haigus ja läheb üle. Paraku see nii pole. Mida siis teha ja kuidas käituda, on relvaseaduse kontekstis lahendamata küsimus.

Mõneti on ka arusaamatu § 36 lõige 1 punkt 9, kus on sätestatud soetamisloa või relvaloa välistava asjaoluna tahtlikult valeandmete esitamist, millel on oluline tähtsus loa andmise küsimuse otsustamisel. Antud juhul tekib küsimus, millised need olulised valeandmed võiksid olla ning kas on olemas ka ebaolulised valeandmed? Kas need olulised valeandmed on: isikulised, tervisest või perekonnaseisust tulenevad või hoopiski midagi muud. Juhul, kui isik esitab tahtlikult muid nn ebaolulisi valeandmeid, kas see siis ei välista relvaloa andmist? Sellise sõnastusega on tõenäoliselt jäetud diskretsiooniõigus (nn suvaotsustusõigus) vastavale ametnikule, kes annab välja loa. Samas ei ole välistatud, et ametnikud tõlgendavad esitatud andmeid erinevalt, see aga ei taga isikule õiguskindlust, et teda koheldakse võrdselt kõigi teistega. Seega peaksid olulised andmed, mida peetakse isiku poolt tahtlikult esitatud olulisteks valeandmeteks, olema reguleeritud selgemalt ja täpsemalt. Autori arvates on igasuguste valeandmete esitamine märgiks, et isikul ei ole mõttes ausad kavatsused ning temale relvaluba väljastada ei tohiks.

Arusaamatu sõnastusega on ka paragrahvi 36 lõige 4 punkt 3, kus on välja toodud, et lisaks lõikes 1 nimetatud alustele, võib loa andja keelduda soetamisloa ja relvaloa väljastamises isikule, kes enda või teise isiku turvalisust ohustava eluviisi või käitumise tõttu on sobimatu antud liiki relva soetama ja omama. Millised on need turvalisust ohustavad eluviisid ning käitumine, kes need peaks tuvastama ning millises korras? Kuidas peaks olema antud hinnang või piisab kellegi suvaotsusest? Siin peaks olema täpsemalt sätestatud see eluviis ning käitumine, mis on sobimatu antud liiki relva soetamiseks ja omamiseks ning käitumine, mis ohustab enda või teise isiku turvalisust. Isikul on olnud käitumuslikud

iseärasused, mille all on kannatanud nii pereliikmed kui ka naabrid, kuid isik on lahkunud oma antud elukohast elama teise kohta, kus teda ei tunta. Ka pereliikmed ei avalda neid andmeid, rääkimata naabritest, siis on ju nii perearstil kui psühhiaatril võimalus anda välja igati positiivne otsustus relvaloa taotlemiseks. Kuidas sellise näite puhul käsitleda tahtlikult esitatud andmeid, need oleksid siis ju tahtlikult esitamata jäetud andmed? Samas pole ju need andmed teinekord kusagil fikseeritud, et kontrollida ja isikule neid ette heita ja siis tema üle otsustada. Pole ka välistatud näiteks vihavaenus olevate naabrite kättemaks, andes põhjendamatu hävitava hinnangu oma relvaluba taotlevale naabrile tema käitumuslike iseärasuste kohta jne. Lisaks sellele on käesoleva punkti juures arusaamatu, kui „antud liiki” relva soetamiseks on taotleja sobimatu, teise isiku turvalisust ohustava eluviisi ja käitumise tõttu, kas siis mõnda teist liiki relva omamiseks on taotleja sobilik?

Ka käesolevas paragrahvis on relvaseaduse 27.04.2007 redaktsioon teinud muudatusi ning seda ehk kõige suuremal määral. Kõigil muudatustel ei pea autor vajalikuks peatuda, kuid siiski osadele tahaks tähelepanu pöörata.

Uuenenud seaduse kohaselt osutub relva-või soetusloa saamine välistatuks:

- kui isik oli kriminaalmenetluses tunnistatud kahtlustatavaks või süüdistatavaks ja kelle suhtes kriminaalmenetlus lõpetati kriminaalmenetluse seadustiku § 202 alusel;
- kui isik oli kriminaalmenetluses tunnistatud kahtlustatavaks või süüdistatavaks ja kelle suhtes kriminaalmenetlus lõpetati kriminaalmenetluse seadustiku § 205 alusel,
- eelnimetatud sätestatud keeld laieneb isikule kriminaalmenetluse seadustiku § 202 lõike 2 alusel pandud kohustuse täitmiseni või § 205 lõikes 2 sätestatud tähtajani,
- § 30 lõikes 2 nimetatud välismaalane peab esitama kodakondsusriigi pädeva asutuse väljastatud õiendi käesoleva seaduse § 36 lõike 1 punktides 6, 7 ja 8 sätestatud andmete kohta (õiend karistatuse kohta),
- eelnimetatud dokument peab olema legaliseeritud või tunnistusega (apostilliga) kinnitatud, kui välisleping ei sätesta teisiti.

Autoril on heameel tõdeda, et seaduse muudatusega on laiendatud keeldusid, kuid siiski jääb mõneti kummaliseks, miks on keeld rakendatud ainult KrMS § 202 ja 205 kohaste

oportuniteedi printsiibil lõpetatud menetluste suhtes? Miks ei võinuks laieneda need ka teistele oportuniteedi printsiipidel lõpetamistele, nagu § 203 ja § 204?

Oluline muudatus, mis ühtib ka autori mõtetega on see, et seaduse muudatuse kohaselt on nüüd ka välismaalastele seatud kohustus esitada oma kodakondsusriigi pädeva asutuse poolt vastavad dokumendid, mis kinnitavad tema kohta kriminaal- ja väärteo karistatuste puudumist või omamist. Varasemalt sellist nõuet ei olnud ning jäigi arusaamatuks, kuidas toimus kontroll sellistel juhtudel ja kas selline kontroll oli üldse olemas. Samas jääb endiselt küsimus selle kohta, kuidas toimub aga järelevalve selle üle, et esitatud dokument oleks tõene.

1.4 Tervisekontrolli regulatsioon

Relvaseaduse § 35 lg 2 p 3 kohaselt on vajalik relvaloa või soetamisloa saamiseks esitada tervisetõend. Varasemalt kehtinud seaduse kohaselt oli soetamisloa või relvaloa taotleja arstliku läbivaatuse ja järeldusotsuse vormistamise kord, psüühika- ja käitumishäirete ning füüsiliste puuete loetelu kehtestatud sotsiaalministri määrusega¹⁶. Kuid 27.04.2007 redaktsiooniga on tervisekontrolli regulatsioon viidud relvaseadusesse, kus omakorda on sätestatud, et soetamisloa ja relvaloa taotleja tervisekontrolli korra, loa andmist välistavate tervisehäirete loetelu ning tervisetõendi sisu ja vormi nõuded kehtestab Vabariigi Valitsus. Antud hetkel on aga endiselt kehtiv ka sotsiaalministri määrus ning Vabariigi Valitsuse sellekohast määrust autoril leida ei õnnestunud. Seega käsitleb autor antud teematikat ikka sotsiaalministri määrusest lähtuvalt ning eeldab, et edaspidi antakse selline määrus välja Vabariigi Valitsuse poolt Sotsiaalministeeriumi pädevusega.

Uuenenud seaduse kohaselt peab soetamisloa ja relvaloa taotleja vastavalt §-le 35¹ läbima tervisekontrolli, mille eesmärk on teha kindlaks käesoleva seaduse § 36 lõike 1 punktides 1–3 nimetatud tervisehäirete puudumine. Ehk siis taotlejal ei tohi olla narkootiliste ja psühhotroopsete ainete kasutamisest tingitud psüühika- või käitumishäireid, ei tohi olla raskekujulist psüühikahäiret ning füüsilist puuet, mis takistab tema poolt taotletava relva

¹⁶ Sotsiaalministri 21. detsembri 2001. a määrus nr 155

õiget käsitsemist. Tervisekontrolli korraldab ja tervisetõendi väljastab perearst, kaasates eriarste. Tervisekontroll tehakse soetamisloa ja relvaloa taotleja kulul.

Vabariigi Valituse määrusega Sotsiaalministeeriumi pädevusega¹⁷ kehtestatakse soetamisloa või relvaloa taotleja (edaspidi taotleja) arstliku läbivaatuse ja järelendusotsuse vormistamise kord ning soetamisloa ja relvaloa andmist välistavate psüühika- ja käitumishäirete ning füüsiliste puuete loetelu. Relvaloa taotlemisel korraldab arstlikku läbivaatust perearst, kes suunab taotleja psühhiaatri ja vajadusel silmaarsti läbivaatusele. Arstlik läbivaatus toimub taotleja kulul. Antud juhul tekib küsimus, kas perearst on kõige pädevam isik teostama arstlikku läbivaatust, kus isikule antakse õigus omada, kanda ja kasutada surmava jõuga vahendit nagu seda on tulirelv. Küsimus ei ole perearsti kompetentsis vaid selles, kas üldarst saab anda piisavalt objektiivse hinnangu, kui pole läbitud eriarstide poolt kontrolli. Kuigi muudatustega on lisatud sätte, et perearst korraldab tervisekontrolli kaasates eriarste, olnuks siiski kohasem teha seaduse tasemel kohustuslikuks oluliste eriarstide kaasamine, st et perearsti poolt väljaantava tervisetõendi hulgas oleks ka antud erinevate eriarstide, nagu näiteks psühhiaatri, psühholoogi, kardioloogi, silmaarsti jt eriarstide vastav järelendusotsus. Kindlasti oleks vaja perearsti tervisetõendit, kuna tegelikult tunneb perearst oma patsiendi tervislikku seisundit kõige paremini ja see oleks edasiste uuringute aluseks. Kuid miks ei võiks tervisekontrollile allutatud isikule järgneda arstlik komisjon, sarnaselt kaitseväge teenistusse astujatega, kus sõltumatud arstid ja eksperdid teevad terve rida uuringuid ja analüüse ning seejärel annavad hinnangu taotleja tervislikule seisundile. Selline protseduur annaks kindlasti palju objektiivsema ülevaate isiku tervislikust seisundist, kui kümme aastat tuttava perearsti läbivaatus. Seda enam, et viimastel aastatel on ühel perearstil niipalju patsiente, et tal ei jätku aega ulatuslikuma ja põhjalikuma läbivaatuse tegemiseks. Tavaliselt pöörduakse perearsti poole väga harva, enamasti siis kui on vaja haiguslehte, mingeid ravimeid või muud säärast, aga mitte psüühiliste probleemide puhul. Ja seega, kui isik on vaimse puudega või vaimselt ebastabiilne, siis perearst ei pruugi seda teadagi. Kui just isikul ei ole varasemalt esinenud taolisi probleeme, mille korral oleks pidanud viibima psühhiaatriaiglas või muud moodi registreerima vaimse ebastabiilsuse seisundeid. Vastsel juhul perearst ei olegi isiku probleemidest teadlik, mis aga ei tähenda, et isik terve on. Just selliseid olukordi silmas pidades olekski vajalik läbida arstlik komisjon, mis

¹⁷ Sotsiaalministri 21. detsembri 2001. a määrus nr 155

koosneks erinevatest erialaarstide uuringutest ning mis annaks küllaltki hea ülevaate isiku tervislikust seisundist. Loomulikult ei anna ka selline kontroll 100%-st tulemust, kuid on kindlasti palju objektiivsem, kui pelgalt perearsti läbivaatus. Seda enam, et perearsti läbivaatus võib ja sageli tähendada ainult seda, et kohale minnes arst küsib, kas on mingeid pretensioone tervise suhtes ja kui ei ole, siis sellega asi piirdubki. Seega leiab autor, et perearsti läbivaatusest üksnes ei piisa.

Psühhiaatri poolt taotleja läbivaatus on äärmiselt vajalik punkt ning selle osakaalu võiks isegi suurendada. Taotleja vaimse seisundi kindlaks määramiseks ei piisa mõneminutilisest kokkusaamisest psühhiaatriga. Kokkusaamised võiksid toimuda lühikese aja jooksul tsüklikena, ehk siis kohtumisi oleks mitu ning igäüks kestvusega vähemalt 30 minutit. Sellisel juhul tekiks ka psühhiaatril parem ülevaade isikust ning ta oskaks paremini hinnata taotleja vaimset seisundit. Selliste kohtumiste puhul saaks täheldada, kas isiku jutus, käitumises on mingeid vasturääkivusi, pikemalt saaks jälgida tema reaktsioone ja muid spetsialisti arvates olulisi aspekte, mis omakorda annaks palju objektiivsema vastuse küsimusele, kas isikule tohib väljastada relvaluba.

Silmanägemine on suhteliselt õrn asi, mis võib erinevate asjaolude tagajärjel järsult muutuda halvemuse poole. Seonduvalt sellega leiab autor, et silmaarsti kontroll peaks olema samuti kohustuslik. Ei ole ju tegemist keeruka ega pika protseduuriga, kui sealt saadav teave on olulise tähtsusega relvaloa väljastamisel. Oluline on silmas pidada seda, et ka isikul, kellel on ühel hetkel ideaalne silmanägemine, võib see läbi mõne õnnetuse oluliselt muutuda, aga kui isik soovib väga relvaluba, siis ta ei pruugi sellest teada anda. Sellisel juhul võib ilmnedä tõsiasi, et relvaloa saab isik, kelle silmanägemine ei vasta kehtestatud nõuetele¹⁸, milleks on nägemisteravus korrigeeritult suurem kui 0,5 ühes ja suurem kui 0,2 teises silmas või suurem kui 0,7 ainsas nägevas silmas. Antud olukorra tõenäosus, kus silmanägemine nii drastiliselt muutub on küll väike, kuid võimalus on siiski olemas ning seetõttu peaks ka nägemiskontroll olema kohustuslik.

Seaduse kohaselt peaks pärast perearsti ja teiste eriarstide läbimist vormistatama lähtuvalt arstlike läbivaatuste tulemustest järeldusotsus, millega siis taotleja saab või ei saa õiguse ja võimaluse relvaluba taotleda. Sellise järeldusotsuse kehtivus on viis aastat ning juhul, kui

¹⁸ Sotsiaalministri 21. detsembri 2001. a määrus nr 155

taotleja leiab, et järeldusotsus on väär, võib selle otsuse vaidlustada arstiabi kvaliteedi ekspertkomisjonis või kohtu korras.

Kuna relvaloa näol on tegemist olulise loaga, mis annab taotlejale õiguse omada, kanda ja kasutada tulirelva, siis peavad arstid, kes annavad meditsiinilise otsuse, mis annab õiguse relvaloa saamiseks, ka vastutama selle eest, et antud luba oleks väljastatud tervele inimesele, kellel on täidetud kõik tervislikud eeldused relvaloa omamiseks. Seega eriarstid vastutavad nende poolt vormistatud otsuse eest ning perearst vastutab arstliku läbivaatuse korraldamise ja tema poolt koostatud järeldusotsuse eest.¹⁹

Sotsiaalministri määruse § 5 loetleb soetamisloa ja relvaloa andmist välistavad psüühika- ja käitumishäired ning füüsilised puuded. Arusaamatud on psüühika- ja käitumishäirete juures punktid kaks ja kaheksa. Punktis kaks on sätestatud relvaloa andmist välistava asjaoluna psühhoaktiivsete (v.a tubakas) ainete kasutamisest tingitud psüühika- või käitumishäired. Tekib küsimus, et kui inimesel on selline psüühika- või käitumishäire tingitud tubakast, kas siis võib talle relvaluba väljastada? Samuti millised on need psüühika- ja käitumishäired, mille põhjustavad teised psühhoaktiivsed ained ning mida tubakas ei tekita ja kas need on siis oluliselt ohtlikumad häired. Autori arvates ei tohi isikule, kellel on ükskõik milline ja millest tingitud psüühika- või käitumishäire, relvaluba väljastada.

Sarnaselt eelnevaga on arusaamatu, et kui isik kasutab psühhoaktiivseid aineid aga tal ei ole veel tekkinud psüühika- või käitumishäiret, kas siis võib talle ikka relvaluba väljastada? Seega on autor seisukohal, et sotsiaalministri määruse § 5 lg 1 p 2 on natuke arusaamatu ning vajaks ümbersõnastamist või muutmist. Punkt peaks olema tõlgendatav selliselt, et psühhoaktiivsete ainete kasutamine juba iseenesest on psüühika- või käitumishäire, kuna nimetatud ainete kasutamine pärsib inimese normaalset mõtlemist ja psühhoaktiivsete ainete mõju all olles ei suuda isik vastutada oma tegude ja käitumise eest. Pealegi peaks esimene lõige loetlema need psüühika- ja käitumishäired, mitte oma punktides taas sätestama, et relvaloa andmist välistab psüühika- ja käitumishäire.

¹⁹ Sotsiaalministri 21. detsembri 2001. a määrus nr 155

Relvaseaduse viimases redaktsioonis on nüüd vastavasisuline muudatus sisse viidud, mille üle on autoril heameel. Nimelt relvaseaduse § 36 lg 1 p 11 sätestab, et soetamisluba ega relvaluba ei anta füüsilisele isikule, kes on väärteomenetluse korras karistatud narkootilise või psühhotroopse aine ebaseadusliku tarvitamise, valdamise või omandamise eest. Kuid endiselt on jäetud käsitlemata nimetatud valdkond tubaka seisukohalt. Arusaadav on see, et tubakatoodete tarbimine ei ole meie riigis keelatud ning see ei saa olla takistav tegur relvaloa või soetamisloa saamisel. Kui aga isikul on tubakast tingitud psüühika- või käitumishäire, mida ei saa välistada, siis ei tohiks selline isik relvaluba omada ega saada seega ka soetamisluba.

Samuti on sotsiaalministri määruse § 5 lg 1 punktis 8 loetletud psüühika- ja käitumishäiretena pervasiivsed ja muud rasked arenguhäired ning lapseas alanud käitumis- ja tundeeluhäired. Arusaamatu on just punkti teine osa, kus relvaloa väljastamist välistava asjaoluna on toodud lapseas alanud käitumis- ja tundeeluhäired. Selge on see, et kui isikul on lapseas alanud käitumis- ja tundeeluhäired ja need on jätkuvalt kestnud kuni täisealiseks saamiseni – siis see on välistav asjaolu. Kui aga pole teada lapseas alanud häireid või pole pöördutud arsti juurde taoliste häiretega ning isikul on tekkinud need häired hiljem, mida ei saa välistada, siis mida teha sellisel juhul. Seadus põhimõtteliselt ei keela siis ju relvaluba väljastamast ning milles üldse seisnevad need häired? Autor usub ja on suhteliselt kindel, et seadusandja mõte on see, et ka hilisemate tekkinud häirete korral on selline häire välistavaks asjaoluks. Lähtuvalt kohtupraktikast loetakse lapsealiseks kuni 14-aastast isikut. Kui aga isikul tekivad käitumis- ja tundeelu häired peale neljateistkümnendat eluaastat, siis teoreetiliselt ei takista kaheksas punkt relvaloa väljastamist. Lähtuvalt sellest leiab autor, et kaheksas punkt vajaks kohandamist ja ümbersõnastamist ning isikud, kelle tekivad käitumis- ja tundeeluhäired ei tohiks relvaluba saada. Piisab sellest, kui jätta ära „lapseas alanud”, ning sellega saab hoida ära võimalikud arusaamatused.

1.5 Hoidmise ja kandmise regulatsioon

Hoidmise ja kandmise regulatsioon on relvaseaduses täpselt sätestatud ning olulisi puudujääke ning arusaamatuid kohti ei esinenud. Selgelt on sätestatud, et ühe tulirelva

hoidmiseks ei ole vajalik relvakapi olemasolu, kuid juba kahe ning enam relva omamisel on see vajalik. Alates kaheksandast relvast on vaja spetsiaalselt kohandatud ruumi ehk relvahoidlat. Relva ja laskemoona tohib hoida isik, kellel on relvaluba või tegevusluba relvade või laskemoona valmistamiseks, müügiks, parandamiseks, ümbertegemiseks või hoidmiseks teenusena.

Relvaseaduse § 45 lg 2 sätestab, et relva ja laskemoona tuleb hoida tingimustes, mis tagavad nende säilimise ja ohutuse ümbrusele ning välistavad neile kõrvaliste isikute juurdepääsu. Tähelepanu selle punkti juures võiks pöörata asjaolule, et kellelgi ei ole võimalik midagi välistada. Isik võib teha kõrvaliste isikute juurdepääsu võimalikult raskeks, aga välistada ta seda ei saa. Seda ei saaks välistada ka relvahoidla olemasolul. Sellega on küll tehtud relva kättesaamine kõrvalistele isikutele võimalikult raskeks, kuid jääb alati võimalus, et sinna tungib murdvaras ning saab relvad kätte. Seega kui isik omab ühte tulirelva, mis seaduse kohaselt ei nõua relvakapi olemasolu, siis peab tulirelva hoidma selliselt, et see ei oleks kõrvalistele isikutele kergesti kättesaadav. Relv peaks olema piisavalt hästi peidetud või varjatud, et seda ilma otsimiseta mitte leida. Siit ka vajadus, et laskemoona ja relva tuleb hoida eraldi ning tulirelva tuleb hoida tühjakslaetuna. Kui varas või mõni teine kõrvaline isik leiab tulirelva, siis ta ei saaks seda koheselt kasutada, kuna ta ei tea kus asub laskemoon ja seega on vähendatud risk inimeste elule ja tervisele.

Relvaseaduse kohaselt mõistetakse relvakandmise all relva endaga kaasas kandmist väljaspool hoiukohta ning seda tohib teha koos vastava relvaloa või relvakandmisloaga.

1.6 Vastutuse regulatsioon relvaseaduses

Relvaseaduses on välja toodud vastutus tulirelva ja laskemoonaga seotud väärteged eest. Puudub aga regulatsioon, mis sätestaks vastutuse relva ebaõige käitlemisega toime pandud kuriteged puhul. Samuti puudub viide, kust vastavasisulist teavet võiks leida, ehk kus on sätestatud vastutus teiste relvakäitlemisega seotud süütegude kohta ning millised relva käitlemise ja kasutamise eksimused on üldse kuriteod. Seega oleks oluline, et relvaseaduses oleks viide KarS-i sätetele, mis näevad ette vastutuse relva ja laskemoonaga seotud kuriteged puhul. Seaduses on peetud vajalikuks viidata KarS-is reguleeritud

vastava konfiskeerimise kohaldamise sätte kohta. Palju olulisem aspekt ehk vastutus kuriteo eest on viitamata jäetud. Kuigi jah, üldteada peaks olema asjaolu, et kuritegude toimepanemise kohta on riigil vastav regulatsioon sätestatud kriminaalõiguses, kuid antud viide ei teeks käsitletavat relvaseadust sugugi ei halvemaks ega keerulisemaks. Sellega oleks antud selge vihje relvaluba taotlevatele isikutele, et neil tuleks hoolikalt suhtuda ja arvestada ka meie riigis kehtivate vastavate kuritegude normatiivsete regulatsioonidega. Nii võivadki osad inimesed iseseisvalt seadusega tutvudes vastutusena lugeda ehk ainult relvaseadusest tulenevat vastutust, väärteadusega käsitletavana. See on küll äärmuslik näide, kuid selline võimalus on olemas. Seega võinuks ju olla viide ka võimalike kuritegude kvalifikatsioonidele ja sanktsioonidele.

2. RELV ELU JA VARA KAITSMISEL

2.1 Inim-ja põhiõiguslik kaitse elule – elu, kui hüve

Õigust elule võib pidada kõrgeimaks sotsiaalseks ja õigushüveks. Ilma õiguseta elule kaotavad tähenduse kõik muud õigused, vabadused ja hüved. Õigus elule on eelduseks kõigi teiste õiguste ja vabaduste kasutamisele.²⁰

Elu näol on tegemist individuaalõigushüvega ehk üksikisiku hüvega, kuna see on võõrandamatu ning inimesega lahutamatu seotud hüve. Individuaalõigushüve tuleneb õigushüve mõistest ning on seotud isikuga – elu, tervis, vabadus, omand jms.²¹ Paraku pannakse ka sellise õigushüve vastu toime õigusvastaseid ründeid, mida nimetatakse isikuvastasteks kuritegudeks. Näiteks isiku surma tahtlik põhjustamine on isikuvastane kuritegu, sest rünnatav õigushüve on inimese elu.

Sellised kuriteod on suunatud vahetult inimesega seotud õigushüvede vastu. Nende hüvede kandja on inimene, hüved võivad avalduda kas inimese bioloogilises eksistentsis (elu, tervis) või tema sotsiaalses ja õiguslikus seisundis (au, vabadus, sooline enesemääramine). Kõigile neile hüvedele on iseloomulik see, et nad seostuvad konkreetse isikuga – vastavad kuriteod on suunatud õigushüvede vastu, mida kannab konkreetne isik.²²

Isikuvastase kuriteo oluline tunnus on ka see, et kannatanuks saab olla kestahe isik, inimene. Kui kannatanute ehk ründeobjektide ring on piiratud mingi täiendava tunnusega, on tegemist veel mõne teise hüvega, mis määrab ära rünnatava hüve ja seega ka kuriteoliigi sisu. Näiteks kehavigastuste tekitamine või vägivald on isikuvastane kuritegu, sest rünnatav õigushüve on inimese tervis või kehaline puutumatus. Samal ajal on kallaletung politseinikule käsitatav valitsemiskorra või avaliku korra vastase kuriteona, kuivõrd ründeobjektiks olev politseinik kannab teist, antud juhul olulisemat hüve.²³

²⁰ Maruste, R. 2004. Konstitutsionalism ning põhiõiguste ja – vabaduste kaitse. Tallinn: Kirjastus Juura, 321

²¹ Sootak, J. 1998. Isikuvastased kuriteod. Tartu: Kirjastus Juura, 7

²² Sama

²³ Sama

Inimese elu kriminaalõiguslik kaitse tähendab vastutust tapmise ja enesetapmisele viimise eest. Kaitstav õigushüve on inimese elu, mis algab sünniga ja lõppeb surmaga.²⁴ Ka tsiviilõigus²⁵ määratleb inimese õigusvõime elusalt sündimisega. Kriminaalseadus mõistab tapmise all surma tahtlikku põhjustamist. Seega võib tapmist defineerida kui teise isiku surma tahtlikku õigusvastast põhjustamist. Teise isiku surma põhjustamine tähendab seda, et tapmine ei ole kuritegu iseenda elu vastu; enesetapmine ja selle katse ei too kaasa kriminaalõiguslikke sanktsioone. Küll aga teise isiku viimine enesetapmisele või selle katsele kujutab endas kuritegu elu vastu. Nagu ka teise isiku surma tahtlik õigusvastane põhjustamine. Surma põhjustamine õigusvastaselt tähendab seda, et tapmise õigusvastatus on välistatud teatud asjaolude, näiteks ründaja tapmine kaitsja poolt, kui viimane ei ületa hädakaitse piire. Surma põhjustamine on võimalik vaid elava inimese suhtes. Tahtlik surma põhjustamisega on tegemist siis, kui süüdlane tegutseb otsese või kaudse tahtlusega.²⁶

Põhiseaduse § 16 sätestab igäiue õiguse elule. Seda õigust kaitseb seadus. Meelevaldselt ei tohi kelleltki elu võtta. Õigus elule tähendab üheaegselt keeldu kelleltki meelevaldselt ja seadusevastaselt elu võtta ning kohustust kaitsta elu. Põhiseaduslik keeld meelevaldselt kelleltki elu võtta jätab lahtiseks võimaluse, et see võib mittemeelevaldselt siiski teatud juhtudel aset leida. Ka Euroopa inimõiguste konventsiooni kohaldamise praktika artikkel 2 käsitleb õigust elada.²⁷ Selle artikli teises lõikes on loetletud kolm erandjuhtumit, mil elu võtmine on õigustatud, kui seda teeb riik.

Euroopa inimõiguste konventsiooni kohaldamise praktika artikkel 2 esimese erandjuhtumi kohaselt võib riik võtta inimese elu, kui õigusvastase vägivalla eest on vaja kaitsta teist inimest. Kuid sel juhul on väga oluline, et see vajadus oleks absoluutne. Absoluutse vajaduse juures peab aga arvestama veel sellega, et sellise jõu kasutamine peab olema vältimatu ehk möödapääsematu, näiteks inimese kaitsmine õigusvastase vägivalla eest. Ehk kui on tarvis kaitsta teist inimest õigusvastase vägivalla eest, siis võib kasutada vahendeid, mis omavad surmavat jõudu (nt tulirelv) ning sellega rikkuda õigusvastast rünnet toimepaneva isiku põhiseaduslikku õigust elule. Kuid sellisel juhul peab ka

²⁴ Sootak, J. 1998. Isikuvastased kuriteod. Tartu: Kirjastus Juura, 31

²⁵ TsÜS § 7 lg 2

²⁶ Sootak, J. 1998. Isikuvastased kuriteod. Tartu: Kirjastus Juura, 36

²⁷ Uibopuu, H-J. 2000. Inimõiguste rahvusvaheline kaitse. Salzburg ja Tallinn: Kirjastus Juura, 27

toimepandav õigusvastane vägivald olema selline, mis tingiks absoluutse vajalikkuse ehk vältimatuse tingimuse. Sellisest juhtumist saame rääkida siis, kui õigusvastasesse ründesse mittesekkumisel on ohus rünnatava isiku elu ja tervis. Seejuures peab vajalikkus jääma proportsionaalseks taotletava eesmärgi ja sündmuse asjaoludest tulenevate vajadustega. Artiklis on selgelt sätestatud, et sellist kaitset õigusvastase ründe eest saab teostada ainult riik. Ehk siis sellist kaitset teostavad ametnikud, kes töötavad riigi nimel, ning kellele riik on pannud sellise kohustuse kaitsta isikut õigusvastase ründe eest. Kuna on aga tsiviilisikul õigus võtta elu ning õigus kaitsta ennast või teist isikut õigusvastase ründe eest ja kas selline õigus üldse on olemas või on ainult riik õigustatud teatud juhtudel elu võtma?

Igal isikul on subjektiivne võetamatu õigus teostada hädakaitset, kuid sellist kohustust vastavalt seadusele ei ole, kuna hädakaitse on seotud teatud riskidega. Tsiviilisiku õigus teostada hädakaitset tekib hädakaitseseisundis ning ka sellisel juhul peab see olema ainult äärmuslik abinõu, kui ei ole võimalik takistada ning peatada õigusvastast rünnet ründaja jaoks säästvamal viisil. Hädakaitset käsitleb täpsemalt käesoleva töö punkt 2.3.1.

2.2 Inim-ja põhiõiguste kaitse varale

Esmalt mõtestame lahti vara mõiste ja selle olemuse. Põhiseaduse²⁸ kohaselt on igäühe omand puutumatu ja võrdselt kaitstud. Omandit võib omaniku nõusolekuta võõrandada ainult seaduses sätestatud juhtudel ja korras üldistes huvides õiglase ja kohese hüvituse eest. Igäühel on õigus enda omandit vabalt vallata, kasutada ja käsutada. Kitsendused sätestab seadus. Omandit ei tohi kasutada üldiste huvide vastaselt.

Seega on omand igäühe õigus ning eeldus arenguks ja heaoluks ning peab olema seetõttu kaitstud. Õiguse üldprintsipiiks on, et igasugune omavoliline ning kohase kompenseerimiseta omandi võõrandamine on keelatud. Printsipi kaitseb ka Euroopa inimõiguste konventsiooni esimene protokoll, mille artikli 1 järgi on igal füüsilisel või juriidilisel isikul õigus oma omandit segamatult kasutada. Kellelki ei või võtta tema omandit muidu, kui üldistes huvides ja seaduses ettenähtud tingimustel ning rahvusvahelise õiguse üldpõhimõtteid järgides.

²⁸ Põhiseadus § 32

PS §-s 32 on kasutatud terminit „omand” kolmes tähenduses: nii asja, õigussuhte kui ka vara tähenduses. Süstemaatiliselt tõlgendades võib väita, et põhiseadus kasutab termineid „omand” ja ”vara” (ehk siis isiku varanduslik bilanss) sünonüümidena. Seevastu kasutab asjaõigusseadus terminit „omand” vaid õigussuhte tähenduses.

Omandipõhiõigusel on esmalt tõrjeõiguse tunnused. Need on õigus omandi valdamisele, kasutamisele ja käsutamisele ilma riigi õigusega sellesse sekkuda. Kaitseõiguse korral on isikul õigus nõuda riigilt kaitset kolmandate isikute sekkumise eest tema põhiõigustesse. Seega on omandipõhiõigus kui kaitseõigus aluseks isiku omandi vastu suunatud rünnete lõpetamise nõudele. Küsimus tekib siin selles, et kui riik ei sekku või ei jõua õigel ajal sekkuda omandi kaitseks, siis kas ja kuidas ning millistel tingimustel tohib seda teha isik ise ja milliste vahenditega? Paljudel juhtudel on ainult riigil õigus võtta isiku elu teise isiku elu kaitsmise eesmärgil. Seda loomulikult juhul kui puuduvad muud võimalused ründe peatamiseks. Kas siis nendel teatud juhtudel ei saagi isik ise endale või teisele isikule kaitset pakkuda ning peab hoolimata selle võimaluse olemasolust kaitsest loobuma? Selle tagajärjel võivad aga saada kahjustada oluliselt kellegi õigused. Seega on oluline teada, et kuidas ja millisel moel on võimalik ja tagatud isikul endal oma vara võõrasse valduse ülemineku ohu korral seda kaitsta ja just teise isiku eest, mitte riigi poolt ja seaduse alusel valdusesse murdmise korral? Samuti see, kuidas isik saab kaitsta enda ja teise isiku elu, just kellegi kolmanda isiku poolt ründe vastu?

Omandi näol on tegemist üksikisiku hüvega,²⁹ mis on küll seotud isikuga, kuid mida üks võib teisele loovutada. Seega valduses oleval asjal/esemel võib olla nii omanik kui ka valdaja.

²⁹ Sootak, J. 1998. Isikuvastased kuriteod. Tartu: Kirjastus Juura, 7

2.3 Elu-ja vara kaitsmise võimalused ja vahendid

Elu ja vara kaitsmiseks on isikutel mitmeid võimalusi. Elu kaitseks ehk vähem, kuna elu näol on tegemist kõige suurema õigushüvega ning sellist rünnet peab isik kindlasti tõrjuma, vastasel juhul ta kaotab ise elu. Seega on ka kaitsevahendid sageli väga äärmuslikud nagu seda on ka tulirelv, mis on mõeldud objekti hävitamiseks või kahjustamiseks lendkehaga ehk siis antud juhul ründaja tapmiseks või vigastamiseks selliselt, et rünne lõppeks koheselt. Probleemseks muudab kaitse valiku elu ründamisel aga see, et elu kaitstes tuleb arvestada alati teise, ründava subjekti eluga ja seda ei tohi samuti kergekäeliselt võtta. Vara kaitsmisel on vara juhuslik hävimine pisut lihtsam, sest kui toimub rünne isiku varale, tekitatakse küll isiku ühele õigushüvele kahju, mis võib olla nii väike kui suur, kuid sellest on võimalik üle saada, st soetada uus vara. Kui aga toimub rünne inimese elule, siis siin on juba hoopis keerulisem valida kaitse võimalusi ja vahendeid, kuna sama elu ei ole võimalik asendada teise eluga, nii nagu on võimalik üht asja asendada teise asjaga. Siinjuures elu kaotamise puhul on keeruline tekitatud kahju hinnata, kui siin on kohane üldse rääkida hinnatavast suurusest. Kõige kindlam viis vara kaitsta on vara mitte omada, see välistaks igasuguse ründe varale, kuna pole mida rünnata. See on küll äärmuslik näide, kuid tõesti, kui pole mida rünnata siis ka ei rünnata – tavaliselt. Teine variant on vara omada aga see kindlustada. Ründe toimumisel varale saaks tekitatud kahju kindlustuselt tagasi nõuda, kuid ka kindlustamine nõuab rahalisi ressursse ning paraku pole kõigil võimalik seda teha. Seega peavad nad valima vara kaitsmiseks mingi muu mooduse. Sarnaselt vara kindlustamisega, saab kindlustada ka oma elu. Kuid siinjuures tuleb silmas pidada seda, et ükski vahend elu kaitsmiseks ei ole ei võrdväärne ega kohane vara kaitsmisega.

Nagu ka eelpool mainitud on üheks võimaluseks elu ja vara kaitsta soetades tulirelv, kuna lähtuvalt relvaseadusele on isikul õigus soetada tulirelv enese ja vara kaitseks. Tulirelva saab kasutada küll äärmise abinõuna, kuid ometi on see tõhusaks vahendiks, kui selline vajadus peaks tekkima. Selline vajadus saab tekkida aga hädakaitseisundis.

2.3.1 Hädakaitse

Tegu ei ole õigusvastane, kui isik tõrjub vahetut või vahetult eesseisvat õigusvastast rünnet enda või teise isiku õigushüvedele, kahjustades ründaja õigushüvesid, ületamata seejuures hädakaitse piiri.³⁰ Ehk siis hädakaitse saab vaadelda seisundit, mis on vajalik vahetu õigusvastase ründe tõrjumiseks. Hädakaitse olemus seisneb selles, et olles sattunud sellisesse olukorda, kus tuleb kaitsta elu või vara, tuleb osata hinnata selle seisundi eripärast tulenevalt olukorda adekvaatselt. See tähendab seda, et kaitse iseloom ja valitud vahend ei ületaks ründe iseloomu ja selleks kasutatavat vahendit. Kaitse on õiguspärane, st õigusvastutust välistav, kui tegutsetakse proportsionaalselt ründe iseloomu ja vahendiga ning kahjustatud hüve ei ole suurem kaitstavast hüvest. Hädakaitse puhul on oluline meeles pidada, et kui kasutada tulirelva enese ja vara kaitseks õiguspärase hädakaitse korral ning kohasel viisil, siis on välistatud nii kuriteo- kui ka väärteokoosseisu subsumeerimine või siis omistamine isikule.

Hädakaitse seisund tekib vahetult olemasoleva või vahetult eesseisva õigusvastase ründe tõttu. Õigusvastane rünne on ka olulisim tunnus, mis piiritleb hädakaitse hädaseisundist. Rünne peab olema suunatud kaitsja enda või teise isiku õigushüvede vastu. Selleks, et hädakaitsest rääkida, tuleb kõigepealt tuvastada hädakaitse seisund. Alles siis saab minna edasi järgmisele tasandile ja vaadata, kas kaitsetegevus on õigustatud – jäi hädakaitse piiridesse või ületas neid. Kui kaitse seisundit ei ole, ei ole ka hädakaitset kui õigustavat asjaolu ning kaitsetegevust ennast ei ole vaja hakatagi analüüsima.³¹

Riigikohtu kriminaalkolleegiumi otsuses 3-1-1-95-06 30. oktoobril 2006. a Vladimir Tumanovi süüdistusajal KarS § 361 lg 1 järgi on riigikohtu seisukoht, et enne kui õigustada tegu hädakaitsega (KarS § 28 lg 1), tuleb tuvastada inimesest lähtuv õigusvastane rünne, millega ohustatakse õigushüve. Kui puudub inimese poolne õigusvastane rünne, siis pole võimalik rääkida ka hädakaitsest, sest kodu- või metslooma rünnet ei saa käsitleda ründena õigushüvedele, kuna loom ei mõista seda. Seega ei teki hädakaitse seisundit kodu- või metslooma ründe tagajärjel, sest loom ei ründa õiguskorda. Hädakaitsega võib olla tegemist siis, kui inimene ässitab looma teisele kallale, sest siis

³⁰ KarS § 28 lg 1

³¹ Sootak, J.; Pikamäe, P. 2004. Karistusseadustik kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Kirjastus Juura, 124

tõrjutakse ässitaja rünnet. Järelikult saab õigushüvedel toimepandavast õigusvastasest ründest rääkida vaid juhul, kui ründajaks on inimene või tema poolt ässitatud loom.³²

Ründest tuleneva ohu määratlemiseks tuleb olukorda hinnata ning tuvastada, kas oht kaitsja õigushüvele oli olemas või mitte. Hindamine toimub *ex ante* – eeldatav objektiivne vaateleja asetatakse sündmuse ette ja hinnatakse, kas ta oleks antud olukorras leidnud, et hüve kahjustamine on tõenäoline. Kui see tema käsutuses olevatest andmetest tuleneb, on oht olemas.³³ Seega on oluline isikul, kes otsustab kasutada tulirelva enese või vara kaitseks hinnata, kas oht tema õigushüvele on olemas või mitte. Alles siis, kui isik on veendunud, et selline oht on olemas, võib ta kasutada äärmuslikel juhtudel tulirelva, kui see vastab ründe ohtlikkusele.

Õigus hädakaitsele on kaitsjal siis, kui on saanud hädakaitse seisund ja seni kuni seisund pole lõppenud. Hädakaitse seisundi tekkimist käsitletakse Riigikohtu kriminaalkolleegiumi otsuses 3-1-1-124-01 21. jaanuaril 2002. a Väino Teearu süüdistusajlas KrK § 100 järgi. Selles lahendis on kohus seisukohal, et hädakaitse seisund eeldab vahetut või vahetult eesseisvat õigusvastast rünnet. Seega algab ta ajahetkest, mil luuakse eelseisva ründe vahetu oht. Kriminaalõiguse teoorias ja praktikas on omaksvõetud seisukoht, et rünnatav ei pea ootama hetkeni, mil hakatakse realselt kahjustama tema õigushüvesid (nt rünnatav ei pea ootama hetkeni, mil teda lüüakse). Vahetust käsitletakse neis situatsioonides nõ ettevalmistava staadiumi viimase etapina, mis vahetult eelneb katsele. Selline lähenemine on põhjendatav kaalutlusega, et potentsiaalselt rünnatavalt isikult ei saa nõuda pikemat ootamist, kuna see asetaks ta liialt suurde ohu. Seega tuleb vahetu ründena vaadelda ka käitumist, mis küll veel mingit õigust ei riku, kuid võib selleks rikkumiseks koheselt muutuda. Riigikohtu kriminaalkolleegium rõhutab, et võimaliku hädakaitse situatsiooni tunnustamiseks ei tule vaadelda mitte ainult konkreetselt enne tulistamist toimunut, vaid ka sellele eelnenud sündmuste käiku.³⁴

Hädakaitse seisund kestab ajaliselt nii kaua, kuni ründe oht on reaalne ja kuni ründaja vahetpidamata teostab sellist rünnet, mis seab vahetult ohu rünnatava tervise või elu.

³² RT III 2006, 40, 339

³³ Sootak, J.; Pikamäe, P. 2004. Karistusseadustik kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Kirjastus Juura, 124-125

³⁴ RT III 2002, 5, 45

Näitena võib siinkohal tuua Riigikohtu kriminaalkolleegiumi otsuse 3-1-1-17-04 25. märtsil 2004.a Valeri Krutkovi süüdistuses KarS § 28 lg 2 ja § 118 p 1 ning KrK § 139 lg 2 p-de 2 ja 3 järgi, kus V. Krutkovi korterisse, pärast koputamist ja kolistamist tungis T. Talbre, keda V. Krutkov lõi koheselt noaga kõhtu. T. Talbre väljus ja hoiatas E. Blocki majja sisenemast. Viimane aga võttis kätte aialipi ja sisenes siiski korterisse. V. Krutkov lõi koridoris ka E. Blocki noaga kõhtu ja kirvega pähe. Kohus leidis, et V. Krutkov tegutses mõlemal juhul hädakaitse seisundis ning tema kaitsetegevus ei väljunud hädakaitse piiridest, sest ta kaitses ennast õigusvastase ründe eest, kasutas selleks kohaseid vahendeid ja ei põhjustanud ründajale ilmselt liigset kahju. Ehk siis V. Krutkovi hädakaitse seisund kestis kogu ründe vältel. Ta tõrjus küll esimese ründe, kuid see jätkus kohe teise ründega ning oli seega ikkagi hädaseisundis.³⁵

Hädakaitse seisund lõpeb siis, kui rünne on täielikult tõrjutud või lõppenud ning vajadus kaitsevahendite järele ära langenud. Seega, kui ründaja lõpetab teostamast sellist rünnet, mis seaks vahetult ohtu rünnatava tervise või elu on hädakaitse seisund lõppenud.³⁶

Lähtuvalt sellest on arusaadav, et hädakaitset võib teostada ainult hädakaitse seisundis ning see peab olema proportsionaalne ründe ohtlikkuse ja iseloomuga. Kui aga teostatakse nn. kaitset enne hädakaitse seisundi lõppemist või peale sellise seisundi lõppemist on tegu õigusvastase ründega.

Selleks, et saaks rääkida hädakaitse teostamisest, peavad nii ründaja kui kaitsja poolt olema täidetud teatud tingimused, mis on ka loetletud raamatus „Vajan relva! 5”.

Ründaja poolt:

- Rünne peab olema õigusvastase iseloomuga, mis on suunatud rünnatava tervise või elu ohtu seadmisele.
- Rünne peab olema realselt teoksil (lüüakse, lastakse...) või kui on seoses reaalse ohuga tekkinud hirm, siis ei pea ootama ning võib teostada hädakaitset. Hirmu suuruse määrab kaitsja realistlik arusaam ründe võimalikest tagajärgedest (ohtlikkusest) ja millise agressiivsusega, vahenditega, üleolekuga ning situatsioonis (iseloomuga) teostatakse rünnet.

³⁵ RT III 2004, 9, 108

³⁶ Lillemets, R. 2004. Vajan relva! 5. Kirjastus: Talmar & Põhi, 85

- Rünne peab olema tegelik (tõene), aga mitte näiline. Näiliku ründe korral reaalselt rünnet ei ole toimunud, kuid on käitumise iseloomu järgi oli tekitatud kaitsjale/rünnatavale hirmu tunne.

Oluline on siinjuures meeles pidada, et näiliku hädakaitse seisundi puhul on kuriteokoosseis välistatud üksnes siis, kui kogu eelnev situatsioon andis kaitsjale küllaldase aluse aru saada, et ta tõrjub tõelist rünnet.

Kaitsja poolt:

- Kaitsta võib igäüks ükskõik kelle õigusi (juriidilise isiku, enda või teise füüsilise isiku).
- Kaitset teostades tekitatakse kahju ainult ründajale samaaegse ründe vastu. Kui kaitsja tekitab kahju ründe tõrjumisel kolmandale isikule pole tegemist hädakaitsega, vaid kuriteoga (sooritatud tahtlikult või ettevaatamatuse tõttu).
- Kaitse käigus ründajale tekitatud kahju suurus ei tohi ületada hädakaitse piiri.³⁷

2.3.2 Hädaseisund

Tegu ei ole õigusvastane, kui isik paneb selle toime, et kõrvaldada vahetut või vahetult eesseisvat ohtu enda või teise isiku õigushüvedele, tema valitud vahend on ohu kõrvaldamiseks vajalik ning kaitstav huvi on kahjustatavast huvist ilmselt olulisem. Huvide kaalumisel arvestatakse eriti õigushüvede olulisust, õigushüve ähvardanud ohu suurust ning teo ohtlikkust.³⁸

Riigikohtu kriminaalkolleegiumi otsuses 3-1-1-95-06 30. oktoobril 2006. a Vladimir Tumanovi süüdistusasjas KarS § 361 lg 1 järgi on kohus seisukohal, et sarnaselt hädakaitsega on hädaseisundi puhul tegemist õigusvastasust välistava asjaoluga, mida kontrollitakse alles deliktistruktuuri teisel tasandil ja millele peab eelnema etteheidetava teo koosseisupärasuse tuvastamine. Karistusseadustiku § 29 kohaselt ei ole tegu õigusvastane, kui isik paneb selle toime, et kõrvaldada vahetut või vahetult eesseisvat ohtu

³⁷ Lillemets, R. 2004. Vajan relva! 5. Kirjastus: Talmar & Põhi, 85

³⁸ KarS § 29

enda või teise isiku õigushüvedele, tema valitud vahend on ohu kõrvaldamiseks vajalik ning kaitstav huvi on kahjustatavast huvist ilmselt olulisem. Hüvide kaalumisel arvestatakse eriti õigushüvede olulisust, õigushüve ähvardanud ohu suurust ning teo ohtlikkust. Üldisemas tähenduses tuleb hädaseisundi all mõista vahetut ohtu enda või teise isiku õigustatud huvile, mida saab kõrvaldada üksnes teisele õigustatud huvile (asjassepuutumatu kolmanda isiku õigushüvedele) kahju tekitamisega.³⁹

Hädaseisundi eeldusi kontrollides tuleb eristada hädaolukorda ja päästetoimingut. Oht on olukord, kus on põhjust tõsiselt karta õigushüve kahjustumist ja nagu hädakaitse puhulgi, tuvastatakse see nn objektiivsest kõrvaltvaatlejast lähtuvalt. Ohu olemasolu ei sõltu selle päritolust (loodusnähtus, looma käitumine vms), kuid oluline erinevus võrreldes hädakaitsega on selles, et hädaseisundi korral puudub õigusvastane rünne õigushüvele. Päästmistoiming on koosseisupärane tegu, mis on ohu kõrvaldamiseks või vähendamiseks objektiivselt vajalik ja mis subjektiivselt on kantud päästmistahtest.⁴⁰

Erinevalt hädakaitsest on hädaseisundi korral õigushüve päästmistoiming üksnes siis õigustatud, kui hüve päästmiseks ei olnud muud võimalust. Hädaseisund puudub, kui isikul oli võimalus põgeneda või abi kutsuda. Päästmistoiming on vajalik siis, kui see on ohu tõrjumiseks sobiv ja kahjustatud hüve jaoks säästvaim. Seejuures tuleb lähtuda proportsionaalsuse põhimõttest, mis tähendab õigushüvede omavahelist kaalumist. Võrdsete hüvede korral võrreldakse ähvardava ohu suurust. Otsustada tuleb ka päästmistoimingu ohtlikkuse üle, mis eeldab laiemat hinnangut päästmistoimingu olemusele. Siinkohal tuleb kontrollida ka seda, kas ei ole tegemist süülise hädaseisundiga.⁴¹

2.4 Vastutuse regulatsioon kuriteo toimepanemisel ja seda välistavad asjaolud

Põhiseaduse § 13 kohaselt on igal ajal õigus riigi ja seaduse kaitsele. Seega on selline õigus nii ründajal kui ka rünnataval. Seda muidugi erinevatel tingimustel. Juhul kui rünnatakse isiku õigushüvesid, peab riik tagama rünnatavale kaitse. Sellist kaitset tagab riik läbi

³⁹ RT III 2006,40,339

⁴⁰ Sama

⁴¹ Sama

politsei, kes realiseerib oma tegevust riigi nimel. Kui ei õnnestu ründe ajal kaitsta isiku õigushüve ning need saavad kannatada, siis peab riik võtma ründaja vastutusele. Teisalt on ka isikul endal antud võimalus oma õigushüvesid kaitsta, ehk siis antud juhul oma elu, tervist ja vara. Selleks, et seda teha õiguspäraselt peab see aga jääma hädakaitsepiiridesse. Kui aga ületatakse hädakaitsepiire, siis saab ka õigushüvede kaitsjat ehk rünnatavat vastutusele võtta. Seda tehakse siis, kui kaitsja tekitab ründajale põhjendamatult suurt ja mitte kohast kahju.

2.4.1 Vastutus hädakaitsepiiride ületamisel

Hädakaitse piiri ületamine loetakse vastavalt KasS § 28-le õigusvastaseks teoks ning selle piiri ületamine seisneb tarbetu, kaitse seisukohalt asjatu kahju tekitamises ründajale. See on kaitse ilmne mittevastavus ründe iseloomule ja ohtlikkusele, mille kindlakstegemine ning reaalne tajumine on otsustava tähtsusega, et kaitsja ei jääks süüdi, st ei ületaks hädakaitse piiri. Selleks tuleb kaitsjal esmalt määratleda ründe iseloom.⁴²

Riigikohtu kriminaalkolleegiumi otsuses 3-1-1-124-01 21. jaanuaril 2002. a Väino Teearu süüdistusjasjas KrK § 100 järgi on käsitletud ka hädakaitse piire ning selle ületamist. Kohus on seisukohal, et hädakaitse piiride analüüsimisel tuleb leida vastus kaitse nõutavuse kohta, st tuleb vaadelda kõiki asjaolusid, eriti ründaja tugevust, ohtlikkust ja rünnatava kaitsevõimalusi. Põhimõtteliselt on rünnataval õigus valida temale kättesaadav kaitsevahend, ka tulirelv, mis lubab eeldada ründe kohest ja lõplikku kõrvaldamist. Riigikohtu kriminaalkolleegium peab siinkohal vajalikuks rõhutada aga järgmist. Hädakaitse, kui üldosaline lubav klausel õigustab ründaja õigushüvede kahjustamist, st õiguslikult on aktsepteeritav temale ka surmavate vigastuste tekitamine tulirelvaga, kuid see võib olla vaid kaitse viimaseks vahendiks. Tulirelva eluohtliku kasutamise osas on õigusteooria esitanud järgmised nõuded. Esmalt tuleb ründajat tulirelva võimaliku kasutamisega hoiatada või teha hoiatuslask ning alles seejärel, ründe jätkumise korral, on lubatud tulistada ründaja pihta ehk siis lubatud on sellised kaitsevahendid, mis kaitse seisukohalt pole kaheldavad ning teisalt jälle ei ületa asjatult ründe ohtlikkust ja intensiivsust. Need piirangud ei kehti küll juhul, kui pärast hoiatuslasku poleks rünnataval

⁴² Lillemets, R. 2004. Vajan relva! 5. Kirjastus: Talmar & Põhi, 86

enam võimalik rünnakut eemale tõrjuda, st sellistel juhtudel pole kohustus valida säästvamast vahendit.⁴³

Kaitsjal on soovitatav enne kaitse sooritamist hinnata hädakaitse perioodil oma olukord järgmiselt:

- koht, kus rünne toimub – on täiesti erinev riskitase, kui rünne toimub näiteks rahvarohkes kohas (tänav, kaubamaja, korter), suletud ruumis või metsas
- ründe toimumise aeg – kindlasti on kaitsja hirmutunne suurem õhtusel pimedal ajal, kui päeval
- ründajate hulk – kindlasti on hirm mitme ründaja ees suurem, kui ühe puhul
- kaitsjal tuleb hinnata ka kõikvõimalikke ründevahendeid ning nende ohtlikkust, samuti ründaja füüsilist seisundit ja agressiivsust.⁴⁴

Hinnates olukorda eeltoodud kriteeriumite järgi, on võimalik tuvastada ründe iseloomu ning mõista reaalse ohu suurust. Lähtuvalt sellest, kui suurt ohtu inimene endale tajub, saab ta valida vahendid, millega ta ennast kaitseb. Valides vahendeid tuleb lähtuda ründajale õiguspäraselt lubatud kahju tekitamisest, millega ei ületataks hädakaitse piiri. Tekitatav kahju hädakaitseisundi perioodil võib olla ärahoitavast kahjust rünnatavale väiksem, võrdne või suurem, kuid ei tohi olla tunduvalt suurem.

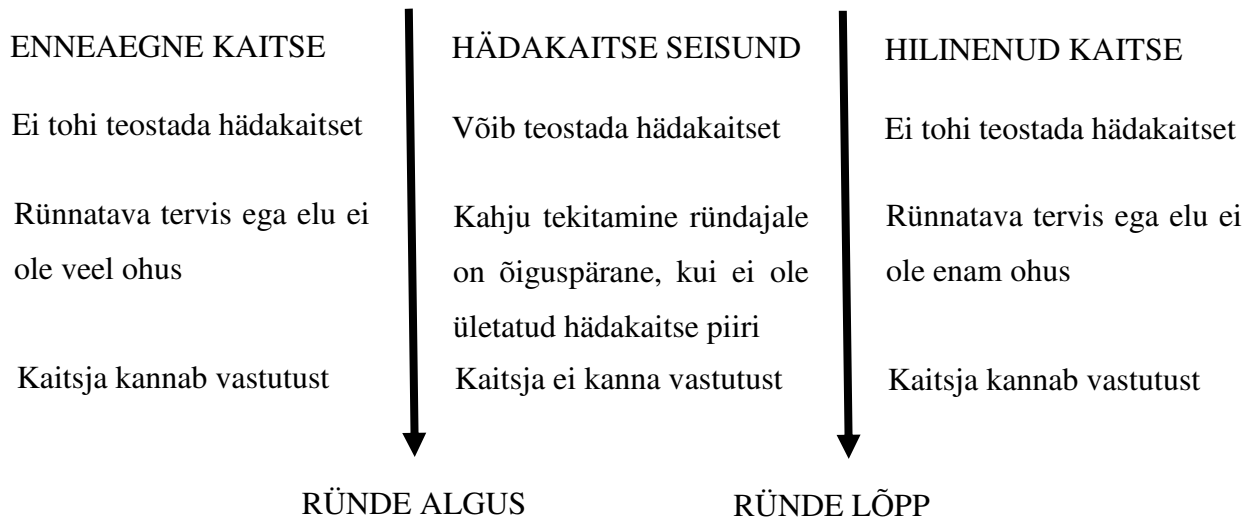
Kaitsja, teostades hädakaitset, peab oma teatud psüühilise erutuse tingimustes aru saama hädakaitse dünaamikast. Alati eelneb hädakaitseisundile mingi ajaline etapp, mis oma iseloomult ja ohtlikkuselt ei põhjusta veel kahju kellegi tervisele ega elule. Näiteks suulised ähvardused, sõim, rusikavibutused, noa demonstratiivne näitamine jms. Sellisel perioodil tekitatud kahju „ründajale” on kvalifitseeritav kuriteona „kaitsja” poolt.⁴⁵

⁴³ RT III 2002, 5, 45

⁴⁴ Lillemets, R. 2004. Vajan relva! 5. Kirjastus: Talmar & Põhi, 86

⁴⁵ Samas, 87

Seega peab kaitsja teadma hädakaitse ajalisi piire:⁴⁶

Kuigi kindlaid piire pole ja kõik sõltub konkreetsest olukorrast, on formaalselt hädakaitse ajaliseks piirideks: hädakaitse seisundile eelnev periood, hädakaitse seisundi periood ja hädakaitse seisundile järgnev periood. Hädakaitsepiiri ületamine saab toimuda ajaliselt ainult hädakaitse seisundi perioodil. Enneaegse ja hilinenud kaitse perioodil ründajale tekitatud kahju kvalifitseeritakse kuriteona kaitsja suhtes.⁴⁷

2.4.2 Vastutus elu ja vara ründamisel

Ründaja vastutus enese ja vara seisukohalt ei pea autor siinkohal vajalikuks pikemalt käsitleda, kuna see ei oma olulist tähtsust lähtuvalt töö eesmärgist. Selline vastutus on sätestatud KarS-i peatükkides 9 ja 13, kus on vastavalt sätestatud karistused isikuvastaste kuritegude ja varavastaste kuritegude eest.

⁴⁶ Lillemets, R. 2004. Vajan relva! 5. Kirjastus: Talmar & Põhi, 87

⁴⁷ Sama

3. INTERVJUU ANALÜÜS

Lõputöö raames läbi viidud intervjuu Põhja Politseiprefektuuri (vt. LISA 1) ja Lõuna Politseiprefektuuri (vt. LISA 2) relvalubade talituse politseiametnikega, kes oma igapäevatoos tegelevad relvalubade väljastamisega ning vajadusel ka nende peatamisega ning kehtetuks tunnistamisega. Küsimused saatis autor ka Lääne ja Ida Politseiprefektuuridesse, kuid paraku sealt vastuseid ei saanud. Ida PP töötajad ei vaevunud üldse vastama ning Lääne PP töötaja leidis, et neile küsimustele ei ole võimalik vastata (vt. LISA 3). Väidetavalt eeldavad paljud küsimused statistiliste andmete kogumist ja töötlemist, mis on suhteliselt aeganõudev töö. Ning kuna Lääne PP töötaja on lubade ja litsentside alasel tööl alles vähest aega, ei ole tal võimalik vastata küsimustele, mis puudutavad eelnevaid aastaid. Samuti lisati, et inimesed, kes oskaksid neile küsimustele vastata on jätkuvalt hõivatud seoses sündmustega Tallinnas.

Intervjuu eesmärk oli välja selgitada:

1. Mida arvavad relvalubadega igapäevaselt tegelevad ametnikud kehtivast relvaseadusest. Kas antud seadus on piisavalt reguleeritud, et tagada tsiviilisikute seas turvaline relva käitlemine ja kasutamine?
2. Kas kehtiv kord kehtestab piisavad tingimused, et relvaloa saaja tunneks kehtivat õiguskorda ning oleks tagatud ohutu relva käitlemine?
3. Kuidas laekub informatsioon lubadega tegelevate ametnikeni isiku rikkumistest, mille tagajärjel oleks vaja relvaluba peatada või tühistada?
4. Kas on sisse viidud Auditi poolt soovitatud muudatused?

3.1 Põhja PP ja Lõuna PP intervjuude kokkuvõte

Intervjuu käigus selgus, et nii Põhja PP kui ka Lõuna PP relvalubadega tegelevad ametnikud leiavad, et kehtivas relvaseaduses on mitmeid puudujääke ning kahetimõistmisi. Hoolimata auditist⁴⁸, mis viidi läbi 2003 a. lõpp 2004 a. algus ning mis oli sisuliselt

⁴⁸ http://digar.nlib.ee/otsing/Data3?objekt=nlib-digar:676&dstream=VAATAMINE_3_1&asof=2006-03-23T08:34:14.674Z&filename=nlib-digar_676_1.pdf&qtime=1179739142481 12.02.2007

relvalubade talituse töötajate endi poolt nõ „tellitud”, et selgitada probleeme Politseiametile. Vastutus relvalubade väljastamisel oli lubade talitusel, kuid nõudeid ei olnud puhtfüüsiliselt võimalik täita info kaootilisuse tõttu. Praeguseks hetkeks on muutunud niipalju, et vähemasti info saadi liikuma. Kuid endiselt hoolimata ka mitmetest järelaudititest, mis järgnesid eelpool nimetatud auditile, ei ole ette võetud teisi olulisi muudatusi, mis muudaks relvalubade talituse tööd lihtsamaks ning läbipaistvamaks. Kindlasti on vaja leida lahendusi probleemidele, mille olemasolu ka audit tõestas. See annaks kindlasti parema ülevaate isikutest, kes sellist luba taotlevad ning risk, mis kaasneb tulirelva väärkäitlemisega, oleks kindlasti väiksem. Auditist nähtus, et osade ettepanekutega nõustusid nii politsei peadirektor kui ka siseministri kohusetäitja. Ometi ei ole muudatusi tehtud. See, et auditisse suhtutakse kui nn ilukirjandusliku teosesse on aga vägagi väär. Auditil peaks olema ka mingi praktiline väljund, kuna paljud ettepanekud ühtivad relvalubade talituse töötajate omadega ning see puudutab otseselt nende igapäevast tööd. Seega selliseid ettepanekuid peaks tõsisemalt kaaluma ning neid ka ellu viima. Täpsemalt ei pea autor vajalikuks auditil peatuda, kuna seda on võimalik ka iseseisvalt lugeda eeltoodud viitel ning tutvuda seal väljatoodud probleemidega.

Põhja PP töötaja sõnul, kehtiva seaduse kohaselt, võib ühel relvaloal olla mitu relva ning ühel relval võib olla mitu otstarvet. Eri liiki relvadele loa taotlemisel tuleb sooritada laskmise eksam uuesti, kuid teoreetilise eksami sooritamist ei nõuta. Seega on põhimõtteliselt võimalik taotleda kutsealal tegutsemiseks vastavat relva ja minna sellega näiteks jahile.

Lõuna PP töötaja arvab, et kui relvi on arvel vähem, on ka kuritegusid vähem. Siiski märgib ta, et üsna pikka aega on registreeritud relvadega toimepandavate kuritegude arv püsinud üsna stabiilne (ca 10-15 juhtumit aastas). Viimasel kahel-kolmel aastal on aga relvaga seotud intsidentide arv üsna järsult kasvanud. Drastilisemad neist seotud ka politseinikega. Põhjus on ilmselt oluliselt paranenud järelevalves ja korrektsemas arvestuses ning loomulikult märksa rangemas seaduses. Kui varem jäid mitmed rikkumised seoses andmebaaside rohkuse ja mitteseotusega teadmata, siis nüüd on see probleem kõrvaldatud ja relvalubadega tegelejad saavad iga nädal nimekirjad rikkumistega vahele jäänud loaomanikest.

Küsimusele, kas lubade talituse töötajad peavad vajalikuks sätestada kohustust enne soetamisloa või relvaloa saamist läbida väljaõpet, kus taotlejat õpetatakse ohutult relva käsitlema ning tutvustatakse ja selgitatakse seadusest tulenevaid õigusi, kohustusi relva kasutamisel ning ka vastutust, vastasid Lõuna PP ja Põhja PP töötajad aga erinevalt.

Põhja PP töötaja arvas, et selline väljaõpe ei anna mingit tulemust. Lõuna PP-s on sealjuures aga juba palju aastaid läbi viidud vastavaid koolitusi, kuid huvi ei ole olnud püsiv, kuna see on olnud vabatahtlik. See sõltub suuresti seaduse muudatuste ja ka jahikursuste arvust. Turvafirmad koolitavad oma töötajaid ise. Relvaeksamitel on soorituse protsent ca 50. See tähendab, et koolitusi on vaja ja ilmselt muuta need ka kohustuslikuks. Kui eksamile tuleb aga koolituse läbinud grupp siis sooritus on ca 95 %. (Tulemuste kontroll on sõltumatu koolitajast.) Olulisem on see, et relvaomanik peab teadma seadust üsna täpselt ka pärast eksamit, et mitte minna vastuollu. Näiteks on Lõuna PP-s praegu menetlemisel väärtegu, kus relvaomanik oli Prantsusmaal turismireisil ja ostis hetkeemotsiooni ajal relva ning tõi selle Eestisse. Selleks on aga vaja taotleda soetamisloa ja Politseiameti eriluba. Kuna neid polnud saab isik karistuse (kuni 18.000.-kr), olemasolevad relvaload tunnistatakse kehtetuks ja olemasolevad relvad (4 tk) lähevad sundmüüki. Uut relvaluba saab see isik taotleda hakata alles 5 aasta möödumisel. Milline rumalus just seaduse mitte tundmise tõttu.

Autori arvamus ühtib Lõuna PP omaga. On arusaamatu, miks leiab Põhja PP töötaja, et sellist koolitust pole vaja. Kõik tsiviilisikud ei ole juristi haridusega, et saaksid iseseisvalt hakkama seaduse tõlgendamise selliselt, et ei tekiks lahkkelisid. Samuti ei ole isikutel kaasasündinud oskust relvade käitlemiseks. Kui auto, mis on tarbeese, juhtimist õpetatakse autokoolis ning selgitatakse liikluseeskirja ja liikluseadust, millele omakorda järgneb praktiline väljaõpe, siis miks ei õpetata tulirelva, mis on mõeldud objekti hävitamiseks, käsitlemist kuskil koolis või koolitusel. Sarnaselt oleks vaja isikule tutvustada seaduseid ning määruseid, mis puudutavad relva käsitlemist ning kasutamist. On ju ka teisi seadusi peale relvaseaduse, mida relvaloa omanik peaks teadma ning tundma. Samuti arvas intervjuueeritav Põhja PP-st, et seadused on kõik internetis kättesaadavad ning seadustes saadav teave on tsiviilisikutele piisav ja arusaadav, kuid ka selle väitega ei saa autor nõustuda. Ei ole võimalik nõuda tsiviilisikult, et ta orienteeruks vabalt seadustes ning mõistaks igat regulatsiooni. Autor rõhutab veelkord, et isegi haritud juristid vaidlevad erinevate seaduse sätete üle. Seega ei saa me nõuda isikutelt seaduse ühest tõlgendamist

ilma seadusandja mõtte lahtiseletusega. Autoriga on ühel meelel ka Lõuna PP töötaja, kes leiab, et temale on tõesti seadusest saadav info täiesti piisav ning arusaadav aga tavaisikule ilmselt mitte.

Relvaloa väljastamise keeldumise peamisteks põhjusteks tõi Põhja PP töötaja isiku kehtivat kriminaalkaristust ning mõnel juhul on keeldumise põhjuseks tulirelva hoidmise, kasutamise korra eelnev nõuete rikkumine. Täpset arvu, palju selliseid juhtumeid on, ei osanud intervjueritav öelda, kuid selliseid juhtumeid võib vahepeal olla kolm tükki kuus, samas mõnikord pole mitu kuud midagi. Lõuna PP töötaja sõnul koguneb keeldumisi aasta jooksul Lõuna PP-s kokku ca 20-30. Põhiline põhjus varasemate karistuste kehtivus. Üksikud juhtumid on ka isikupõhised nn sobimatus, konstaabli halb hinnang, halb ja ebastabiilne käitumine.

Samuti selgus, et erinevusi teoreetilisel eksamil isikute suhtes, kes taotlevad relva enese ja vara kaitseks ja isikutel, kes taotlevad relva muul eesmärgil, ei ole. Erinevused on praktilisel laskmisel ja sellised erinevused ei tule mitte taotlemise eesmärgist lähtuvalt, vaid relva liigist lähtuvalt. Laskekatse püstoli/revolvri taotlemisel sooritatakse püstolist, kuid relva ohutut käsitlemist kontrollitakse lisaks püstolile ka revolvril. Sile- või vintraudse püssi taotlejad sooritavad laskekatse vintpüssist. Taotleja peab teadma kõike võrdses mahus teistega. Jahimees võib samamoodi sattuda olukorda, kus on vaja kaitsta ennast või vara.

Autori ja intervjueritavate arvamus ühtis ka ühekordse eksami sooritamise aspektis. Mõlemad leiavad, et ainult ühekordse eksami sooritamine positiivsele tulemusele ei anna isikule piisavat pädevust hoida, kanda ja kasutada tulirelva elu lõpuni. Kehtiva relvaseaduse kohaselt on see aga võimalik. Kuid tegelikkuses on isegi viis aastat piisavalt pikk aeg, et õpitud unustada. Selleks, et relva ohutult käsitseda selliselt, et see ei muutuks kaitsevahendist ohu allikas, tuleb sellega pidevalt tegeleda ning relva käsitlemist treenida. Praktika näitab, et isikud, kes on vahetanud regulaarselt luba õigel ajal ja nüüd mingil põhjusel tähtaja "lõhki lasknud" ning seetõttu peavad uuesti luba taotlema, ei oska eksamil praktiliselt midagi. Ilus oleks eeldada, et relvaomanik hoiab end ise muutustega kursis, kuid reaalselt see nii ei ole. Erandina võib ehk tuua isikud, kes tegelevad erialaselt relvadega.

Lõputöö kirjutamise ajal, 27.04.2007 võeti vastu seaduse muudatus, mis kehtestab nõude arstitõendi esitamiseks relvaloa vahetamisel, mis on oluline edusamm võrreldes vananenud seadusega. See muudab väiksemaks võimaluse, et relvaloa saaksid haiged inimesed. Samas endiselt ei ole kohustust relvaloa vahetamisel sooritada korduseksameid. Pelgalt jahimehed sooritavad perioodiliselt oma jahiseltsis laskekatsed (nt suuruluki laskekatsed iga kahe aasta järel). Mittesooritanuid ei lubata püssiga jahile. Samuti tegelevad laskesportlased laskmisega pidevalt aga mingit eksamit uuesti sooritama ei pea. Teistel isikutel mingisugust kohustust, tõestamiseks relva käsitlemise oskust, ei ole.

Lõuna PP-s on aga arstlikku kontrolli põhimõtet rakendatud juba palju aastaid. Asja mõte on selles, et arst annab järeldusotsuse kehtivusega viis aastat ehk loa kehtivuse pikkuse ajaks. Loa väljastajal ei ole pädevust ega mõtet võtta riski anda luba üle selle tähtaja. Viis aastat on piisavalt pikk aeg, kus võib kõike juhtuda ja ongi juhtunud nt skisofreenia välja arenemine, traumad jne. Seega oleks eksamite sooritus loa vahetamisel seoses aegumisega vajalik, kuid reaalselt eeldab see oluliselt suuremaid ressursse. Kui arvestada, et Lõuna PP-s on arvel ca 20.000 isikut ning need ära jagada, tuleb igal aastal eksamineerida ca 4500 isikut. Praegu käib aastas eksamitelt läbi ca 400-600 isikut. Säästupoliitikaga seda läbi ei vii, kuid tehniliselt oleks isegi võimalik. Vajadus seisneb just seaduste muutumises. Ajavahemikul 01.01.2001 kuni 01.01.2008 on muutunud ja muutub relvaseadus ca. 23 korda.

Põhja PP töötaja sõnul teostab kontrolli relvaloa vahetajal soetatud relvade korrasoleku ja olemasolevate relvade käsitlemisoskuse üle elukohajärgne konstaabel, kes peab kontrollima relvahoitingimusi ning ka relvade korrasolekut. Igasugune muu kontroll puudub. Relvade käsitlemise oskust saab näha sellise kontrolli käigus, kuid vaevalt selline kontroll on piisav, et mõista, kas isik oskab turvaliselt relva käsitleda või mitte.

Lõuna PP-s on juba pikka aega kontrollitud kõiki isiku nimele kantud relvi. Käsitsemisoskust aga mitte, kuna selleks pole erilist põhjust. Peale relvade olemasolu on tähtis tuvastada, kas relvad on väliselt terved ja kompleksed. On tulnud välja hulk relvi, mis on kasutuse käigus amortiseerunud või muutunud ohtlikuks. (Nt. satub talvel sileraudse püssi relvarauda lund ja kui tulistada tekib raua seinale suur muhk. Halvemal juhul raud lõhkeb. Ka muhuga relva edasine kasutamine võib tuua traumasid).

Selle väitega, et käsitlemiseoskust ei ole vaja kontrollida, autor nõustuda ei saa. Lõuna PP töötaja sõnul relva käsitlemise ja kasutamisoskused reeglina ei unune sest isik ju puhastab neid. Samuti teeb vajadusel trenni või käib jahil. Autor aga arvab, et väga paljudel isikutel seisab relv niisama kapis või mujal peidukohas ning harva tegeletakse relvade puhastamise ja käsitlemisega. Seda just eriti nende puhul, kes soetavad relva enese ja vara kaitseks. Kindlasti on selliseid fanaatikuid, kes pidevalt tegelevad relvadega ning oskavad nendega hästi ning turvaliselt ümber käia. Samas autor, Eesti taktikalise laskmise (*Practical Shooting*) klubi liikmena, võib kinnitada, et isegi need isikud, kes relvadega pidevalt tegelevad, ei oska nendega alati turvaliselt ümber käia. Mida siis oodata veel tavainimeselt. Seega oleks ikkagi selline kontroll vajalik, et oleks tagatud mingisugunegi käsitlemise oskus.

Mis puudutab kontrolli relvaluba juba omavate isikute suhtes, siis Lõuna PP-s on kontroll regulaarne ja kohustuslik kõigi uute taotlejate puhul, kuid luba juba omava isiku suhtes mingit kohustust kontrolli teostamiseks ei ole. Kui aga kontrolli teostatakse, siis läbiviijateks on konstaablid aga vajaduse korral ka lubadega tegelevad inimesed. Lõuna PP-s on kinnitamisel uus ja väga põhjalik järelevalvejuhend relvaomanike kontrolliks, mis toob välja selged seaduslikud alused (RelvS ja HMS põhjal) ja korra (põhjus – kerge vabaduse riive). Relva ja laskemoona hoiutingimusi pärast relvaloa väljastamist kontrollitakse ainult siis, kui on tulnud mingisugune kaebus. Kuid Lõuna PP töötaja sõnul on kinnitamisel järelevalve kord, mis teeb järelevalve regulaarseks. Kontrollima hakkaksid konstaablid ja juriidilisi isikuid, lubade talituste töötajad.

Lõuna ja Põhja PP arvamused läksid lahku ka küsimuses, kas Eestis võiks väljastada rohkem relvalubasid (juhul kui isikud selle vastu huvi tunnevad) või peaks relvaloa taotlemine olema raskem ning seda tuleks piirata. Põhja PP töötaja arvas, et võiks olla väiksem enese ja vara kaitseks soetatavate relvade arv ning tuleks piirata neid saavate isikute ring (nt. ainult Eesti kodanikud). Selle all mõtles intervjuueritav seda, et kodakondsuseta isikutele ei tohiks väljastada relvaluba. Nad ei suuda oma kodakondsustki ära teha, miks siis peaks neile väljastama relvaluba, see on kodanike suhtes ebaõiglane”. Autor nõustub arvamusega, et isikutele, kellel on määratlemata kodakondsus, ei tohiks relvaluba väljastada, kuna sellisel juhul puudub võimalus teha järelepäring isiku karistatuse kohta riigist, kus ta on tulnud. Samuti, kui isik ei suuda määratleda oma kodakondsust, siis ei ole autori arvates selline isik õigustatud relvaluba saama, kuna see oleks ebaõiglane

kodanike suhtes. Samas ei ole autor sugugi seda meelt, et relvalubade piiramine enese ja vara kaitsel, oleks lahendus olemasolevale probleemile. Kuna üht liiki relva võib kasutada mitmel eesmärgil, siis ei annaks selline piirang tulemust. Tulemus tuleks ikkagi väljaõppest ning koolitusest.

Lõuna PP töötaja arvas aga, et loomulikult võiks väljastada rohkem relvalubasid. Mingeid objektiivseid põhjuseid piiramiseks ta ei leidnud, kuid samas nentis, et praegune kord on optimaalne. Intervjueeritava sõnul suureneb kindlasti paratamatu turvarisk liiga suure arvu relvade puhul ning tõi võrdluseks markantsemad juhtumid Ameerikast, kus relvade soetamine on liiga lihtne. Tulemuseks on koolilaskmised jne. Ilmselt on see ka meil tulevikus reaalne. Autor leiab, et palju sobilikum on Eestit võrrelda Soomega, kus värske *Amnesty International* raporti kohaselt on tulirelvade arv ühe inimese kohta kõige suurem Euroopas. Maailmas ollakse selle näitajaga aga kolmandal kohal USA ja Jeemeni järel. Soomes sooritatakse isikuvastaseid kuritegusid kolm korda rohkem kui enamikes Lääne-Euroopa riikides, tulirelvad on nendes kuritegudes mängus umbes viiendikul kordadest.⁴⁹

Intervjuus Põhja PP-ga selgus, et relvalubade talitusel puuduvad igasugused oletuslikud andmed selle kohta palju võib liikvel olla registreerimata tulirelvi ning kas ja millised võivad olla sellega kaasnevad ohumärgid. Selline vastus annab alust arvata, et keegi eriti huvi nende vastu ei tunne ja kui juhuslikult tuleb info, siis saadakse sellest teada ning tegutsetakse. Seega nagu ohumärke polekski, kuid kas ei tuleks ebaseaduslike relvade vastu võidelda, sest Põhja PP töötaja sõnul pannakse enamus kuritegudest toime just selliste relvadega. Siinkohal oleks autori soovitus selline, et relvalubade talitusel peaks olema eraldi töögrupp, kes tegeleks just ebaseaduslike relvadega, ehk täpsemalt nende otsimisega ja võimalike turustajate leidmisega. Üheks võimaluseks seda teha on tõhustada kontrolli inimeste üle, kes taotlevad relvaluba ning kellel see luba juba on, sest relvaloa omanikul ei pruugi kõik relvad olla loaga. Selliselt oleks tagatud ka parem kontroll kõikide relvaloa omanike hulgas, sest nagu selgus ka intervjuust, siis tihedasti asustatud piirkondades igasugune kontroll pärast relvaloa saamist puudub. Kontroll toimub ainult väiksemates kohtades, kus konstaabel suudab seda teha. Aga näiteks Tallinnas Põhja PP töötaja sõnul kontroll relvaomanikke üle ei toimi, kui just ei muudeta elukohta. Selline olukord on aga väär ning mõnes mõttes ka ebaõige.

⁴⁹ <http://www.postimees.ee/190407/esileht/valisuudised/256084.php> 14.05.2007

Lõuna PP töötaja subjektiivsel hinnangul on aga registreerimata relvi liikvel ca 5000 ning pidas ohumärgiks kerget kättesaadavust kuritegelikule elemendile. Samuti liig kerget kättesaadavust noorukitele või lastele. (2004 juhtum Põlvas)

Tulirelva väärast käitlemise ja kasutamise peamised põhjused tsiviilisikute poolt ning sellest tingitud probleemid on peamiselt tingitud relvaseaduse mittetundmisest, joobest, peretülidest ning oskamatusel ja hooletusest. Suurem osa väärtegused tuleb sellest, et relvaloa kehtivus saab läbi ning relva ei tooda tagasi või kui leitakse mingi relv, siis isikud ei tea, et seda peaks registreerima. Autori arvates juba ainuüksi see fakt, et peamised probleemid on tingitud relvaseaduse mittetundmisest, peaks lööma härekella. Järelt inimesed, kes panevad rikkumisi toime ning kellest suuremal osal on relvaload, ei mõista üheselt relvaseaduses sätestatud nõudeid ning nende nõuete rikkumisi tõsidust. Olukorra lahendamiseks on vajalik leida mingid võimalused ning autori poolt pakutavaks võimaluseks oleks koolituskohustuse sätestamine enne soetamisloa ja relvaloa taotlemist. Selline koolitus võiks olla näiteks sarnane autokooliga ning seal selgitataks seaduse sätteid ning õpetataks ka praktiliselt relva käsitlema. Lõuna PP andmetel on olnud juhtumeid, kus isik arvas end kasutavat relva enese ja vara kaitseks, kuid puuduliku hinnangu tõttu olukorrale see nii ei olnud. Autori arvates on see järjekordne näide sellest, et väljaõpe ning teadmised pole piisavad.

Arusaamatu on, miks ei reguleeri relvaseadus tulirelva kasutamist? Kui isik soetab tulirelva enese ja vara kaitseks, siis võiksid olla seaduses kehtestatud ka tingimused, millal õigupoolest tulirelva kasutada võib. Relvaseaduses ei viidata sellele, et enese ja vara kaitsmisel tuleb arvestada hädakaitse või hädaseisundiga, millele hinnangu andmine on üsnagi keeruline, st kas on ületatud hädakaitse piire või mitte. Kas on võimalik eeldada, et isikud, kes soetavad tulirelva sellisel eesmärgil on kõik juriidilise haridusega ning oskavad reaalselt hinnata olukorda, millal on tegu hädakaitsega ja millal hädaseisundiga. Samas ei saa eeldada, et isik õpiks tundma kõiki seadusi, kuna relvaseaduses ei ole kehtestatud milliste seaduste tundmine on vajalik, et saaks kindlalt ja julgelt kasutada tulirelva ilma, et peaks kartma mingit vastutust. Kui selline teave oleks isegi kehtestatud, et milliseid seadusi peab isik tundma, ei tähenda see veel seda, et isik neid seadusi ka õigesti mõistaks ning tõlgendaks. Kuid vähemalt peaks relvaseaduses olema siiski viide karistusõiguses sätestatud vastavatele regulatsioonidele. Seega jõuame jälle selleni, et vajalik oleks eelnev koolitus ja väljaõpe. Põhja PP aga arvab, et enese ja vara kaitseks tulirelva omavad isikud

peavad ise teadma ja oskama hinnata, kas tegemist on hädakaitse või hädaseisundiga. Vastavasisulisi küsimusi esitatakse ka eksamil. Autori arvates ainuüksi see, et eksamitel küsitakse küsimusi, mis hõlmavad mõneti tulirelva kasutamist hädakaitsest ja hädaseisundist tulenevalt, ei anna veel piisavat kindlust ning ülevaadet, kas isik tajub vastavat olukorda ja hindab seda ka õigesti. Seda mõtet kinnitab ka Lõuna PP töötaja vastus, et antud valdkond nõuab teatud oskusi, sealhulgas oskust seostada erinevaid sätteid seaduses. Praktikas tuleb see kahjuks selgelt välja, et inimesed ilma väljaõppeta seda teha ei oska.

Endiselt ei võimalda praegused andmebaasid ning seadusandlus, hoolimata auditi soovist, saada uuenevat infot nii arstidel kui ka politseiametnikel isikute kohta, kellele on väljastatud soetamisluba või relvaluba. Asja olulisus seisneb selles, et sellise süsteemi toimimise puhul saaksid arstid infot juba relvaluba omavate isikute kohta, kellel tuvastatakse psüühika või käitumishäired ning politseinikud infot selle kohta, kas relvaloa omajal on pärast relvaloa väljastamist tuvastatud psüühika- või käitumishäired. Sellega maandatakse oluliselt riski, mis seisneb selles, et vaimselt ebastabiilsed isikud omavad seaduslikku relvaluba. Kui selline kontroll ja ülevaade puudub, võib ju tõepoolest juhtuda see, et relvaluba antakse psüühiliselt haigele isikule ja/või kurjategijale, kes ei peaks kohe kindlasti relva omama.

Põhja PP töötajat intervjuerides selgus, et endiselt on lahendamata ka probleem, mis puudutab relvaloa omanike poolt nõuetele vastava arstliku järeldusotsuse esitamist, mille peab allkirjastama loa taotleja perearst. Sellise probleemi tõstatas audit, kuid praeguseini pole see probleem lahendust leidnud. Igasugune kontroll selle üle, kas on esitatud õige järeldusotsus, puudub. Selle üle järelvalvet ei teostada, kuna puudub võimalus kontrollida, kes on isiku perearst ja kas ikka tema väljastas järeldusotsuse. Seega on selline järeldusotsus vähetähtis, kuna paljudel juhtudel perearst väljastab sellist luba suhteliselt kergekäeliselt ja vastavalt oma äranägemisele saadab psühhiaatri või mõne muu eriarsti juurde. Intervjueritava sõnul on temale teada juhud, kus loa on välja kirjutanud õde eesruumis, mitte aga perearst.

Lõuna PP töötaja arvas aga, et seal võetakse vastu ainult korrektseid järeldusotsuseid. Intervjueritav on isegi nõudnud, et otsusel oleks näha ka arsti telefoni number, et kahtluse või probleemi korral oleks võimalik kontakti võtta. Autor peab sedapuhku nõustuma Põhja

PP töötajaga, et probleem on endiselt õhus, kuna ei ole sätestatud kindlat järelevalve meetodit ning puudub võimalus kontrollida järeldusotsuste autentsust ja vastavust tervislikule seisundile.

Samuti lähtuvalt intervjueeritavate vastustest, ei ole võimalik ka kontrollida, kas isik hoiab kõrvale kaitseväetenistusest või mitte. Seaduse järgi peaks kontrollima kaitseväetenistusest kõrvale hoidjaid, kuid sisuliselt ei ole see võimalik. Ainuke võimalus on juhul, kui isiku suhtes on alustatud väärteomenetlus või kuulutatud tagaotsitavaks. Kaitseministeerium ei taha oma andmeid jagada. Seega, kui väärteomenetlust ei alustata võib isik ikka vabalt soetamisluba või relvaluba taotleda.

Heameel on tõdeda, et peale auditit on toimima pandud andmebaaside riskasutus. Vastavalt peadirektori käskkirjale sõelub Politseiameti IT osakond iga nädal Polist, Kairit, Karistusregistrit, Rahvastikuregistrit (surnute osas) ja koostab kattuvustega tabeli. Peale andmete laekumist tegeleb sellega edasi relvainspektor. Lubadega tegelevad töötajad kontrollivad nimekirjas toodud nimesid ja teostavad vajalikud toimingud. Soetamis- ja relvaloa peatab/tühistab selle väljastanud politseiasutus. Selle kohta vormistatakse vastav otsus, mis edastatakse viivitamatult relvaomanikule kohustusega toimetada relv(ad) hoiule. Selliseid juhtumeid on aastas päris palju, seega on alust arvata, et kehtestatud süsteem toimib.

KOKKUVÕTE

Lõputöö eesmärgiks oli välja selgitada, kuidas selgelt on reguleeritud tulirelva kasutamine enese ja vara kaitsel. Samuti uurida ja analüüsida relvaseadust ning välja tuua seal esinevad võimalikud puudused ning kahetimõistmised.

Selleks uuris autor relvaseaduse paragrahve, mis käitlevad tulirelva soetamisloa ning relvaloa väljastamist tsiviilisikutele. Samuti üritas autor tähelepanu pöörata nõuetele, mis on kehtestatud soetamisloa ja relvaloa saamiseks, ning kas sellised nõuded on piisavad, et tagada ohutud ja eesmärgipärast tulirelva kasutamist. Oluline aspekt uurimisel oli ka soetamisloa ja relvaloa taotleja tervislik seisund ning kontroll selle üle. Lisaks sellele käsitles autor käesolevas töös hädakaitset ning hädaseisundit, mis on tingitud tulirelva kasutamisest enese ja vara kaitsel. Täpsemalt üritas autor viidata relvaseaduse sellekohasele puudujäägile, mis vajaks kindlasti lahendamist, et relvaomanik oskaks tulirelva kasutada enese ja vara kaitsel. Selleks, et saada oma tähelepanekutele kinnitust või ümberlükkamist, viis autor läbi intervjuu relvalubade talituse töötajatega.

Tulenevalt töö eesmärgist oli püstitatud hüpotees: „relvaloa taotlemisel selgitatakse isikule piisavalt täpselt relva kasutamisega (enda ja vara kaitseks) kaasnevaid ohte ja õiguslikke regulatsioone”, mis paraku ei leidnud kinnitust.

Läbi uurimusanalüüsi jõudis autor järelduseni, et relvaseaduses on mitmeid puudujääke ning kahetimõistmisi, mis vajaksid kindlasti parandamist, muutmist ja selgitamist. Selliselt on võimalik oluliselt vähendada riske ning võimalikke negatiivseid tagajärgi.

27.04.2007 võeti vastu relvaseaduse uus redaktsioon, kus on toodud mitmeid muudatusi. Heameel on tõdeda, et autori poolt täheldatud muudatusi on osaliselt juba rakendatud, ilma et seadusandja sellest oleks midagi teadnud. Kuid endiselt pole mingil kummalisel põhjusel lahendust leidnud mitmed väga olulised probleemid, mis on õhus olnud juba pikka aega. Lisaks juba teada probleemidele on autor toonud omaltpoolt mõningad tähelepanekud, mis vajaksid samuti käsitlemist, et muuta seadus võimalikult arusaadavaks ning üheti mõistvaks. Olulisematele tähelepanekutele üritab autor nüüd ka viidata.

Seadusandja on uue redaktsiooniga küll lahti kirjutanud tulirelva kasutamise mõiste, kuid endiselt ei lahenda see probleemi, et millal ja millises olukorras võib relva kasutada objekti tabamiseks või kahjustamiseks. Selline lahti kirjutus oleks aga vajalik (nt sarnaselt politseiseadusega) ja seda just enese ja vara kaitse seisukohalt. Tegemist on siiski väga keerulise olukorraga ning isegi kogenud juristid, kes orienteeruvad seadustes, vaidlevad antud temaatika üle. Mida siis eeldada tavainimeselt, kes ei tegele seadustega igapäevaselt. Sellise isiku tõlgendus seaduse sätetest, ei pruugi kuidagi ühtida seadusandja mõttega. See viib meid omakorda järgmise probleemi, mis tuleneb relvaseadusest.

Relvaseadus ei sätesta kohustust soetamisloa ja relvaloa taotlemisel läbida vastavat väljaõpet, kus tutvustatakse seaduse sätteid ning nende mõtet. Samas kuidas peab isik oskama hinnata ilma eelneva väljaõppeta hädakaitset ja hädaseisundit. Täpsemalt kuna on tal õigus kasutada tulirelva enese ja vara kaitseks. Relvaseadus sellise võimaluse ju annab. Aga miks ei ole siis sätestatud seaduses tingimusi, mil tulirelva kasutamine enese ja vara kaitseks oleks õiguspärane. Selline olukord annab aluse arvata, et autojuhtimist peetakse ohtlikumaks, kui tulirelva kasutamist. Iseenesest on mõistetav, et autoõnnetustes sureb rohkem inimesi kui tulirelva kasutamise tagajärjel. Seda põhjusel, et auto kasutajaid on mitmeid kordi rohkem. Samas tänapäeva ühiskonnas on sõiduk tarbeese, tulirelv on aga läbi aegade kuni tänase päevani olnud ese, mis on peamiselt mõeldud objekti hävitamiseks või kahjustamiseks. Loomulikult on ka teisi väljundeid, kuid see on siiski peamine. Seega autor leiab, et sarnaselt autokooliga tuleks ka enne relvaloa saamist läbida koolitus, kus tutvustatakse seadusi, mis puudutavad tulirelva käitlemist ja kasutamist ning selgitatakse, kuna isik on õigustatud tulirelva kasutama enese ja vara kaitseks. Samuti on vajalik isikutele tutvustada ka vastutust, mis võib järgneda tulirelva väärkäitlemise tagajärjel ning hädakaitse piiride ületamisel.

Järgmine oluline probleem seisneb relvaloa taotleja sobivuses tulirelva omama ning kontrollis sellise isiku üle. Täpsemalt siis, kas isik on piisavalt terve ning seaduses sätestatud tingimustele vastav tulirelva omamiseks. Probleem seisneb selles, et kehtestatud nõuded relvaloa taotleja kontrolliks, ei pruugi olla antud hetkel piisavad tagamaks loa taotleja nõuetele vastavuse. Nagu selgus ka intervjuus relvalubadega tegeleva ametnikuga, on teada juhud, kus arstlik järeldusotsus, on kirjutatud meditsiini õe poolt kusagil eesruumis. Teadaolevalt annab aga selline tervisetõend õiguse omada tulirelva, seega autori arvates ei piisa isegi perearsti tõendist, et sellist luba saaks kindlameeli väljastada.

Selleks on autori meelest vaja läbida ekspert komisjon sarnaselt kaitseväe teenistusse astujatega.

Seonduvalt eelnevaga teeb autor ettepanekud järgmisteks muudatusteks:

- Relvaseadusesse lahti kirjutada tulirelva kasutamise õigustatud juhud.
- Muuta kohustuslikuks enne soetamisloa ja relvaloa taotlemist vastavasisuline koolitus.
- Loataotlejale panna kohustus kuuluda ametlikult tunnustatud laskespordi klubisse.
- Praeguse perearsti tervisetõendi asemel sätestada kohustus arstliku ekspertkomisjoni läbimiseks.
- Sätestada ka välismaalastele kohustus läbida eksamid, tõendamaks Eesti seaduste tundmist ning kohustus arstliku kontrolli läbimiseks.
- Muuta kohustuslikuks relvaloa vahetamisel uue eksami ning praktilise katse sooritamine.
- Sätestada pisteline kontroll relvaloa omanike suhtes.
- Sõnastada ümber relvaseaduse § 36 lg 1 p 2 järgmiselt: „Soetamisluba ega relvaluba ei anta füüsilisele isikule, kes on psüühikahäirega.”
- Muuta sõnastust § 36 lõige 1 punkt 9-s selliselt, et igasugune valeandmete esitamine oleks soetamisluba ja relvaluba väljastamist välistav.
- Sätestada soetamisloa ja relvaloa andmist välistavaks asjaoluks igasugune psüühika- või käitumishäire.

CONCLUSION

Graduation thesis on subject „Using firearms for self-defense and for defending property” is written in Estonian language. Work volume is 54 pages and it has three appendixes (19 pages) as well as eighteen source materials, all of which are in Estonian.

Graduation work has three chapters. First chapter examines the weapon law. Second one handles using firearms for self-defense and for protecting property. Third chapter embody analysis of interview which was carried out with office staff who are dealing with licenses for firearms.

The idea of the interview with office staff dealing with licenses was to find out what do persons, who deal with the licenses day-to-day, think of current law. Is current law adjusted enough to assure safe usage and treatment of firearms midst civilians? The other reason why the interview was needed is the question if the current system requires the license receiver to know active legislation and by that guarantee safe weapon treatment. Also how does the information of any kind of infringement come in to the license office staff? So they could in case of need suspend or cancel the firearm license. And finally author wanted to know if the recommendations of audit are phased in.

The purpose of the graduation thesis is to find out: what kind of terms are there for civilian to get a purchase license and weapon license and how does the training and medical control look like before the exam. Also, what terms are obligatory to fulfill to be justified for using firearm for self-defense and to defend ones property and where are the firearm using regulation adjusted.

Consequently from works aim hypothesis is raised: “While purchasing a weapon license the person is being sufficiently clarified of the terms while using firearm for self-defense and defending property and the risks as well as legal regulations.

VIIDATUD ALLIKATE KIRJETE LOETELU

1. Lillemets, R. 2004. Vajan relva! 5. Kirjastus: Talmar & Põhi
2. Maruste, R. 2004. Konstitutsionalism ning põhiõiguste ja – vabaduste kaitse. Tallinn: Kirjastus Juura
3. Uibopuu, H-J. 2000. Inimõiguste rahvusvaheline kaitse. Salzburg ja Tallinn: Kirjastus Juura
4. Sootak, J. 1998. Isikuvastased kuriteod. Tartu: Kirjastus Juura.
5. Sootak, J.; Pikamäe, P. 2004. Karistusseadustik kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Kirjastus Juura
6. Asjaõigusseadus 09.06.1993.- RT I 1993, 39, 590, RT I 2007, 24, 128
7. Avaliku koosoleku seadus 26. 03. 1997.- RT I 1997, 30, 472, RT I 2002, 63, 387
8. Eesti Vabariigi Põhiseadus 28.06.1992.- RT 1992, 26, 349, RT I 2003, 64, 429
9. Karistusseadustik 6. 06. 200.- RT I 2001, 61, 364, RT I 2007, 13, 69
10. Kriminaalmenetluse seadustik 12. 02. 2003.- RT I 2003, 27, 166, RT I 2007, 12, 66
11. Relvaseadus 13. 06. 2001.- RT I 2001, 65, 377, RT I 2007, 13, 69
12. Relvasoetamisloa ja relvaloa taotleja eksami läbiviimise kord 06. 12. 2001.- RTL 2001, 133, 1936, RTL 2002, 10, 99
13. Tsiviilseadustiku üldosa seadus 27. 03. 2002.- RT I 2002, 35, 216, RT I 2007, 24, 128
14. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi otsus 3-1-1-124-01, RT III 2002, 5, 45
15. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi otsus 3-1-1-17-04, RT III 2004, 9, 108
16. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi otsus 3-1-1-95-06, RT III 2006, 40, 339
17. http://digar.nlib.ee/otsing/Data3?objekt=nlib-digar:676&dstream=VAATAMINE_3_1&asof=2006-03-23T08:34:14.674Z&filename=nlib-digar_676_1.pdf&qtime=1179739142481
12.02.2007
18. <http://www.epl.ee/artikkel/354311> 01.04.2007
19. <http://www.postimees.ee/190407/esileht/valisuudised/256084.php> 14.05.2007

LISA 1. Põhja PP intervjuu vastused

1. Palju on Eestis väljastatud relvalubasid tsiviilisikutele ning mis otstarbel ja millistel otstarvetel enim?

35613 tulirelva

- 1) jahipidamiseks: 10211 relvaluba
- 2) vastava spordialaga tegelemiseks: 1697 relvaluba
- 3) turvalisuse tagamiseks (enese ja vara kaitseks): 13588 relvaluba
- 4) kutsealal tegutsemiseks: 27 relvaluba
- 5) kolleksioneerimiseks: ei ole väljastatud

Ühel relvaloal võib-olla mitu relva ning ühel relval võib olla mitu otstarvet. Eri liiki relvadele loa taotlemisel tuleb sooritada laskmise eksam uuesti. Teoreetilist eksamit ei ole vaja. Nii et põhimõtteliselt on võimalik taotleda kutsealal tegutsemiseks vastavat relva ja minna sellega näiteks jahile.

2. Mis aastatel on taotletud kõige rohkem relvalubasid ja ka väljastatud, ning mis on selle oletatavad põhjused?

Kindel ei ole aga arvatavasti 90-date alguses enese ja vara kaitseks peamiselt ja muidugi ka jahipidamiseks.

3. Kas ja millist mõju on see avaldanud relvadega toimepandavate kuritegude seas?

Registreeritud relvadega on väga vähe kuritegusid, enamus on ikka tehtud registreerimata relvadega.

4. Seadus ei sätesta kohustust enne soetamisloa või relvaloa saamist läbida väljaõpet, kus taotlejat õpetatakse ohutult relva käsitlema ning tutvustatakse ja selgitatakse seadusest tulenevaid õigusi, kohustusi relva kasutamisel ning ka vastutust, kuid kas peate seda vajalikuks, tuginedes oma vastavale praktikale??

Ma arvan et kohustuslikku väljaõpet ei ole vaja, kuna see ei anna mingit tulemust.

5. Kes ja kas üldse pakub tulirelva käsitlemise ja vajalike seadusaktide tutvustamise väljaõpet ning milles see väljaõpe seisneb (mida seal õpetatakse ja kui kaua)?

Tallinnas on kaks lasketiiru, kus relvaloa taotlejad võivad saada praktilisi kogemusi. Viimsi tiirus on pakett relvaloa taotlejale ja teine lasketiir on Pirni tn. 5. Osades laskespordi klubides abistavad sealsed instruktorid eksamiks valmistumisel. Kuid see on siiski peamiselt erahuvi ning mingit kohustust ei ole sellist väljaõpet läbida, kuid sageli ei soorita laskmiseksameid positiivselt, kui pole sellistel koolitustel käidud.

6. Palju on olnud juhtumeid, kus on keeldutud tulirelva loa väljastamisest ja millised on olnud need peamised põhjused?

Tulirelvaloa väljastamises on keeldutud. Peamiselt on isikul kriminaalkaristus, mis ei ole aegunud (karistusregistriseadus § 25), mõnel juhul on keeldumise põhjuseks tulirelva hoidmise, kasutamise korra nõuete rikkumine (relvaseadus § 89 märgiga 1,2,3). Vahepeal on selliseid juhtumeid 3 tükki kuus vahepeal pole mitu kuud midagi. Seega täpset ülevaadet ei oma palju selliseid juhtumeid on aga sellised juhtumid on olemas.

7. Kas on erinevusi eksamil isikute suhtes, kes taotlevad relva enese ja vara kaitseks ja isikutele, kes taotlevad relva muul eesmärgil? Millised?

Teoreetilises osas vahet ei ole. Laskekatse püstoli/revolvri taotlemisel sooritatakse püstolist (relva ohutut käsitlemist kontrollitakse lisaks püstolile ka revolvril). Sile- või vintraudse püssi taotlejad sooritavad laskekatse vintpüssist.

8. Kas ainult ühekordse eksami sooritamine positiivsele tulemusele annab isikule piisava pädevuse hoida, kanda ja kasutada tulirelva elu lõpuni?

Praeguse relvaseaduse kohaselt küll, kuid tegelikult ei anna see piisavat pädevust. Sellega peaks ikka pidevalt tegelema.

9. Kas peate vajalikuks relvaloa vahetamisel arstlikku kontrolli ning eksamite uuesti sooritamist? Põhjendage oma seisukohta.

Arstitõend on nüüd uue seaduse kohaselt relvaloa vahetamisel vajalik esitada. Jahimehed sooritavad perioodiliselt oma jahiseltsis laskekatseid (nt suuruluki laskekatse iga kahe aasta järel). Mittesooritanuid ei lubata püssiga jahile. Samuti tegelevad laskesportlased laskmisega pidevalt aga mingit eksamit uuesti sooritama ei pea. Teistel mingisugust kohustust ei ole, kui tahavad siis käivad laskmas, kui ei taha siis ei käi.

10. Kas relvaloa vahetajal kontrollitakse soetatud relvade korrasolekut ja olemasolevate relvade käsitlemisoskust?

Elukohajärgne konstaabel, kes kontrollib relvahoiutingimusi, kontrollib ka relvade korrasolekut ja selle käigus näeb ta ka relvade käsitlemise oskust. Igasugune muu kontroll puudub.

11. Kas viis aastat on pikk või lühike aeg, et unustada relva käsitlemis-ja kasutamisoskus ning turvanõuded?

Kui selle aja jooksul relvaga ei tegele võib unustada küll.

12. Kas Eestis võiks väljastada rohkem relvalubasid (juhul kui isikud selle vastu huvi tunnevad) või peaks relvaloa taotlemine olema raskem ning seda tuleks piirata? Põhjendus.

Relva omandamine ja hoidmine on vabatahtlik. Minu arvetes võiks olla väiksem enese ja vara kaitseks soetatavate relvade arv ning piirata neid saavate isikute ring (nt. ainult Eesti kodanikud). Selle all ma mõtlen seda, et kodakondsuseta isikutele ei tohiks väljastada

relvaluba. Nad ei suuda oma kodakondsustki ära teha, miks siis peaks neile väljastama relvaluba, see on kodanike suhtes ebaõiglane.

13. Palju on erinevate kampaaniate käigus ja kampaaniate välistel aegadel tagastatud registreerimata tulirelvi?

Tallinnas/Harjumaal oli kampaania esmakordselt oktoobris 2006, mille käigus toodi 63 relva. Lõuna ja Lääne PP-s läbiviidud kampaaniate osas minul andmed puuduvad.

Muul aja jõuab meieni umbes 1 relv kuus.

14. Palju võib hetkel olla liikvel veel registreerimata tulirelvi ning kas ja millised võivad olla sellega kaasnevad ohumärgid?

Meil selle kohta andmed puuduvad. Kui teaks kus ja kui palju neid on oleks nad juba registreeritud või registreerimisel.

15. Kas politsei viib läbi pistelisi kontrole relvi omavate isikute elukohtadesse, vestleb loaomanike, nende naabrite ja lähedastega?

Tallinnas konstaablid ei jõua sellega kahjuks tegeleda, kuid teistes piirkondades seda tehakse. Kindlasti tehakse seda relvaomaniku elukoha vahetusel ja esmasel taotlusel.

16. Kas teate juhtumeid, kus tulirelva on kasutatud mittesihipäraselt ning kuidas ja millistel asjaoludel on informatsioon saabunud politseile?

Igal tegevusel on pealtnägijaid (tunnistajad, kannatanud), kes teavitavad politseid ning andmebaasi Polis kaudu jõuab esmane teave relvainspektorini. Kui pealtnägijaid pole, jääb sageli selline informatsioon saamata. Olenevalt sündmusest alustatakse vastavalt territoriaalsusele väärteo- või kriminaalmenetlus. Menetlust on teostatud ka laskemoona ja külmrelvade ebaseadusliku käitlemise osas.

Üks juhtum oli selline, et ühe laohoone uksele asetati märkleht ning tulistati selle pihta. See tuli paar päeva hiljem välja ning seetõttu jäi reaalne põhjus väljaselgitamata, miks nii

juhtus. Kas isikud olid joobes või niisama rumalad. Antud juhul jäi isikule relv kätte, kuna ei leitud võimalust ja põhjust tulirelv ning selle luba ära võtta.

17. Kas teate juhtumeid, kus isikud on kasutanud tulirelva enese- ja vara kaitsmisel sihipäraselt. Millised need juhud on?

Ründav koer

18. Millised on tulirelva väär käitlemise/kasutamise peamised põhjused tsiviilisikute poolt ning millest on need probleemid tingitud?

Relvaseaduse mittetundmine, hooletus. Suurem osa väärtegevusi tuleb sellest, et relvaloade kehtivus saab läbi ning relva ei tooda tagasi või kui leitakse mingi relv siis ei teata, et seda peaks registreerima.

19. Kas teil on isiklik tulirelv ning kas olete kasutanud seda eesmärgipäraselt?

Ei ole isiklikku relva. Teenistusrelva olen kasutanud ainult lasketiirus.

20. Kas relvaseaduses on tulirelva kasutamise juhud reguleeritud piisavas mahus ja tsiviilisikule sedavõrd arusaadavalt, mille tulemusel ei vajaks nad enam täiendavat koolitust?

Relvaseadus ei reguleeri relva kasutamist. Enese ja vara kaitseks tulirelva omavad isikud peavad teadma ja oskama hinnata, kas tegemist on hädakaitse või hädaseisundiga. Vastavasisulisi küsimusi esitatakse ka eksamil.

21. Kas Teie arvates muud, antud valdkonnaga puutumuses olevad õigusaktid on relvaloade taotlejale teada ning kust nad saavad teavet nende kohta?

Vajalikud seadused on kättesaadavad. Teised õigusaktid on kõik olemas ja leitavad internetis.

22. Kas Teie arvates on muudes seadustest saadav teave tsiviilisikule piisav ja arusaadav?

Minu arvates küll.

23. Kas praegused andmebaasid ning seadusandlus võimaldavad saada uuenevat infot nii arstidel kui ka politseiametnikel isikute kohta, kellele on väljastatud soetamisluba või relvaluba? (Vastavalt siis arstidel saada infot juba relvaluba omavate isikute kohta, kellel tuvastatakse psüühika või käitumishäired; ning politseinikel infot selle kohta kas relvaloa omajal on hiljem tuvastatud psüühika ja käitumishäired)

Kahjuks praegused andmebaasid seda ei võimaldada

24. Kas praeguseks hetkeks on kõikidel relvaloa omanikel esitatud nõuetele vastav järeldusotsus, mille on allkirjastanud loataotleja perearst? (Teadaolevalt on varasematel aastatel väljastatud soetamislube ja relvalube ka nõuetele mittevastava järeldusotsuse alusel.)

Vastav sotsiaalministrimäärus kehtib alates detsembrist 2001 ja kõik, kes on peale selle jõustumist taotlenud või vahetanud soetamis- või relvaluba on esitanud järeldusotsuse. Kuid igasugune kontroll selle üle, kas on esitatud õige järeldusotsus, puudub. Selle üle järelvalvet ei teostada, seega on selline järeldusotsus vähetähtis, kuna paljudel juhtudel perearst väljastab sellist luba suhteliselt kergekäeliselt ja vastavalt oma äranägemisele saadab psühhiaatri juurde. Paljudel juhtudel on olnud nii, et selle loa on välja kirjutanud õde eesruumis, mitte aga perearst.

25. Kuidas ja kas kontrollitakse seda, kas isik on kaitseväeteenistuse läbinud või mitte?

Soetamis- ja relvaluba ei anta isikule, kes hoiab kõrvale kaitseväeteenistusest. Tegemist on väärteoga ja vastavad andmed kantakse karistusregistrisse. Kui aga isik ei ole veel läbinud kaitseväeteenistust näiteks ülikooli tõttu siis ta saab relvaluba taotleda ja selle ka saada.

Ainult väärtetu, ehk siis kõrvale hoidmine, kui see registreeritakse, annab aluse relvaloal mitte väljastamiseks ja selline teave tuleb läbi POLISE.

26. Kas, kes ja kuidas kontrollib relva ja laskemoonal hoiutingimusi pärast relvaloal väljastamist?

Elukohajärgne konstaabel relvaomaniku elukoha muutumisel, relvaloal vahetamisel, relvade juurde soetamisel.

27. Kelle pädevuses on kontrollida, kas isikutel on vaja peatada või kehtetuks tunnistada soetamisluba või relvaluba ning kuidas ja kas seda tehakse?

Andmebaaside riskasutuse tulemusena laekuvad vajalikud andmed relvaregistrisse ja edasi tegutseb sellega relvainspektor. Soetamis- ja relvaloal peatab/tühistab selle väljastanud politseiasutus. Selle kohta vormistatakse vastav otsus, mis edastatakse viivitamatult relvaomanikule kohustusega toimetada relv(ad) hoiule. Ning selliseid juhtumeid on aastas päris palju.

28. Samas, kui on toime pandud kuritegu, siis võib isikult ära võtta relva ja laskemoonal omamise õigus. Kui palju Teie selliseid juhtumeid teate, ja kas neid üldse on?

Kui relvaomanikule on määratud kriminaalkaristus, siis tuleb relvaluba tunnistada kehtetuks ja relvaomanikul lasub kohustus relv võõrandada. Selline teave tuleb läbi POLISE ning selliseid juhtumeid on palju ning see süsteem toimib.

29. Kas Teil on andmeid selle kohta millistel asjaoludel ja kui palju on eraisikutelt relvi varastatud, kas varastatud relvadega on toime pandud kuritegusid ning millised on olnud sanktsioonid relva omaniku suhtes?

Aastas on selliseid juhtumeid paar, kolm tükki. Kui relvaomanik on teinud kõik, et relva kättesaamine oleks võimalikult raske siis vastutust ei järgne.

30. Kui palju on relvi kaduma läinud omaniku poolt hoolduskohustuse mittenoetehohase täitmise tagajärjel, millised on olnud vastavad asjaolud ja millised on olnud sanktsioonid relva omaniku suhtes?

Selliseid juhtumeid on samuti vähe ning kui on tuvastatud relvaomaniku poolne hooleetus, siis üldjuhul järgneb sellele väärteomenetlus.

31. Kas olete teadlik riigikontrolli poolt läbiviidud auditist ajavahemikus 2003. a. detsember kuni 2004.a. märts?

Jah, olen teadlik.

32. Kui jah, siis milliseid muudatusi ja parandusi on tehtud lähtuvalt auditi soovituselt?

Seadusesse pole vastavasisulisi muudatusi minu meelest sisse viidud. Ainsa muudatusena oskaks ehk tuua riskasutuse, tänu millele laekuvad meile andmed väärtegude ja kuritegude kohta ning lähtuvalt sellest saame me vajadusel peatada või kehtetuks muuta relvalubasid.

LISA 2. Lõuna PP intervjuu vastused

1. Palju on Eestis väljastatud relvalubasid tsiviiliskutele ning mis otstarbel ja millistel otstarvetel enim?

1) jahipidamiseks: kõige rohkem ikkagi jahipidamiseks. Eripäraks on noorte osakaalu suurenemine.

2) vastava spordialaga tegelemiseks: ka sport on tõusuteel, kuid ei ole domineeriv.

3) turvalisuse tagamiseks (enese ja vara kaitseks): kandmislubasid läheb rohkem seoses kaadri voolavusega ja töömahu kasvamisega.

4) kutsealal tegutsemiseks: praktiliselt väga üksikud load.

5) kolleksioneerimiseks: kolleksioone on küll, kuid neid viimase viie aasta jooksul välja antud vaid kuuel korral.

2. Mis aastatel on taotletud kõige rohkem relvalubasid ja ka väljastatud, ning mis on selle oletatavad põhjused?

Ühist nimetajat ei olegi. Küll liigub viieaastane vahetamiste "laine" alates 1976. Seega siis 1981, 1986, 1991, 1996, 2001, 2006. Põhjus selles, et siis hakati miilitsa poolt relvi ja isikuid arvele võtma. Lisaks on suuremad vahetusaastad sõltuvalt töökorraldusest. Osa relvainspektoreid vahetas erinevatel põhjustel suurema osa lubasid ühel aastal. Praegu, pärast liitumist on see vanade prefektuuride baasil hästi näha. Nt. Suuremad vahetusaastad olid näiteks Tartus 2004, Valgas 2005, Võrus, Jõgeval ja Põlvas 2006 ning Viljandis tuleb 2008. Üks põhjusi oli selles, et vanad relvaload olid pappkaantega, kus tagaküljel märgiti loa pikendus templi ja allkirjaga. Siis mindi kuskile jahiseltsi ja pikendati korruga nt. saja inimese load. Nüüdsed load tuleb aga väljastada registripõhiselt, mis on aga oluliselt tehnilisem ja töömahukam.

3. Kas ja millist mõju on see avaldanud relvadega toimepandavate kuritegude seas?

Kui relvi on arvel vähem, on ka kuritegusid vähem. Siiski püsis üsna stabiilne arv (ca 10-15 juhtumit aastas registreeritud relvadega) pikka aega. Viimasel kahel-kolmel aastal on aga relvaga seotud intsidentide arv üsna järsult kasvanud. Drastilisemad neist seotud ka politseinikega. Põhjus on ilmselt oluliselt paranenud järelevalves ja korrektsemas arvestuses ning loomulikult märksa rangemas seaduses. Kui varem jäid mitmed rikkumised seoses andmebaaside rohkuse ja mitteseotusega teadmata siis nüüd on see probleem kõrvaldatud ja relvalubadega tegelejad saavad iga nädal nimekirjad rikkumistega vahele jäänud loaomanikest.

4. Seadus ei sätesta kohustust enne soetamisloa või relvaloa saamist läbida väljaõpet, kus taotlejat õpetatakse ohutult relva käsitlema ning tutvustatakse ja selgitatakse seadusest tulenevaid õigusi, kohustusi relva kasutamisel ning ka vastutust, kuid kas peate seda vajalikuks, tuginedes oma vastavale praktikale??

Lõuna PP-s on juba palju aastaid läbi viidud vastavaid koolitusi, kuid huvi ei ole olnud püsiv. Loomulikult on see olnud vabatahtlik. See sõltub suuresti seaduse muudatuste ja ka jahikursuste arvust. Turvafirmad koolitavad oma töötajaid ise. Relvaeksamil on sooritusprotsent ca 50. See tähendab, et koolitusi on vaja ja ilmselt muuta need ka kohustuslikuks. Kui eksamile tuleb aga koolituse läbinud grupp siis sooritus on ca 95 %. (Tulemuste kontroll on sõltumatu koolitajast.) Olulisem on see, et relvaomanik peab teadma seadust üsna täpselt ka pärast eksamit, et mitte minna vastuollu. Näiteks praegu on menetlemisel väärtegu, kus relvaomanik oli Prantsusmaal turismireisil ja ostis hetkeemotsiooni ajel relva ning tõi selle Eestisse. Selleks on aga vaja taotleda soetamisloa ja Politseiameti eriluba. Kuna neid pole olnud saab isik karistuse (kuni 18.000.-kr), olemasolevad relvaload tunnistatakse kehtetuks ja olemasolevad relvad (4 tk) lähevad sundmüüki. Uut relvaluba saab see isik taotleda hakata alles 5 aasta möödumisel. Milline rumalus just seaduse mitte tundmise tõttu.

5. Kes ja kas üldse pakub tulirelva käsitlemise ja vajalike seadusaktide tutvustamise väljaõpet ning milles see väljaõpe seisneb (mida seal õpetatakse ja kui kaua)?

Väljaõpet on pakkunud erinevad koolitajad. Lõunas oli pikka aega Vasara Autokool oma lektoritega. Lugemas käisid ka politseinikud just praktilisema külje pealt. Maht oli ca 4 – 10 akadeemilist tundi. Õpetatakse relvaseadust ja teisi sellega seonduvaid seadusi, hädakaitset, ohutustehnikat, relva käsitlemist, laskmist.

6. Palju on olnud juhtumeid, kus on keeldutud tulirelva loa väljastamisest ja millised on olnud need peamised põhjused?

Keeldumisi koguneb aasta jooksul Lõuna PP –s kokku ca 20-30. Põhiline põhjus varasemate karistuste kehtivus. Üksikud juhtumid on ka isikupõhised (sobimatus, konstaabli halb hinnang, halb ja ebastabiilne käitumine)

7. Kas on erinevusi eksamil isikute suhtes, kes taotlevad relva enese ja vara kaitseks ja isikutele, kes taotlevad relva muul eesmärgil? Millised?

Erinevusi ei ole. Taotleja peab teadma kõike võrdses mahus teistega. Jahimees võib samamoodi sattuda olukorda, kus on vaja kaitsta ennast või vara.

8. Kas ainult ühekordse eksami sooritamine positiivsele tulemusele annab isikule piisava pädevuse hoida, kanda ja kasutada tulirelva elu lõpuni?

Kindlasti mitte. Praktika näitab, et isikud, kes vahetanud regulaarselt luba õigel ajal ja nüüd mingil põhjusel tähtaja “lõhki lasknud”, ei oska eksamil praktiliselt midagi. Ilus oleks eeldada, et relvaomanik hoiab end ise muutustega kursis, kuid realselt nii ei ole. Erinevus on ehk ainult tööalaselt õigusega seotud isikutega.

9. Kas peate vajalikuks relvaloa vahetamisel arstlikku kontrolli ning eksamite uuesti sooritamist? Põhjendage oma seisukohta.

Arstlikku kontrolli põhimõtet on Lõuna PP rakendatud palju aastaid. Asja mõte on selles, et arst annab järelalusotsuse kehtivusega 5 aastat ehk loa kehtivuse pikkus. Meil ei ole pädevust ega mõtet võtta riski anda üle selle tähtaja. Las arst vastutab, ehkki inimlikust seisukohast on 5 aastat pikk aeg, kus võib kõike juhtuda (ja ongi juhtunud. Nt. skisofreenia välja arenemine, traumad jne). Eksamite sooritus oleks loa vahetamisel seoses aegumisega oleks vajalik, kuid reaalselt eeldab oluliselt suuremaid ressursse. Kui arvestada, et Lõuna PP-s on arvel ca 20.000 isikut siis need ära jagada, tuleb igal aastal eksamineerida ca 4500 isikut. Praegu käib aastas eksamitelt läbi ca 400-600 isikut. Säätupoliitikaga seda läbi ei vii, kuid tehniliselt oleks isegi võimalik. Vajadus seisneb just seaduste muutumises. Ajavahemikul 01.01.2001 kuni 01.01.2008 on muutunud ja muutub relvaseadus ca. 23 korda.

10. Kas relvaloa vahetajal kontrollitakse soetatud relvade korrasolekut ja olemasolevate relvade käsitlemisoskust?

Juba pikka aega kontrollitakse kõiki isiku nimele kantud relvi. Käsitlemisoskust mitte, pole erilist põhjust. Peale relvade olemasolu on tähtis tuvastada, kas relvad on väliselt terved ja kompleksed. On tulnud välja hulk relvi, mis on kasutuse käigus amortiseerunud või muutunud ohtlikuks. (Nt. satub talvel sileraudse püssi relvarauda lund ja kui tulistada tekib raua seinale suur muhk. Halvemal juhul raud lõhkeb. Ka muhuga relva edasine kasutamine võib tuua traumasid)

11. Kas viis aastat on pikk või lühike aeg, et unustada relva käsitlemis-ja kasutamisoskus ning turvanõuded?

Relva käsitlemise ja kasutamisoskused reeglina ei unune sest isik ju puhastab neid. Samuti teeb vajadusel trenni või käib jahil.

12. Kas Eestis võiks väljastada rohkem relvalubasid (juhul kui isikud selle vastu huvi tunnevad) või peaks relvaloa taotlemine olema raskem ning seda tuleks piirata? Põhjendus.

Loomulikult võiks rohkem väljastada. Mingeid objektiivseid põhjuseid piiramiseks pole (kuid praegune kord on optimaalne). Kindlasti suureneb paratamatu turvarisk liiga suure arvu relvade puhul. Markantsemad juhtumid võib tuua Ameerikast, kus relvade soetamine on liiga lihtne. Tulemuseks on koolilaskmised jne. Ilmselt on see ka meil tulevikus reaalne.

13. Palju on erinevate kampaaniate käigus ja kampaaniate välistel aegadel tagastatud registreerimata tulirelvi?

Täpset arvu ei saa kahjuks öelda, kuid Lõuna PP- s on see ca 800 –1000 relva kolme aasta jooksul.

14. Palju võib hetkel olla liikvel veel registreerimata tulirelvi ning kas ja millised võivad olla sellega kaasnevad ohumärgid?

Subjektiivsel hinnangul ca 5000 relva. Ohumärgiks on kerge kättesaadavus kuritegelikule elemendile. Samuti liig kerge kättesaadavus noorukitele või lastele. (2004 juhtum Põlvas)

15. Kas politsei viib läbi pistelisi kontrollid relvi omavate isikute elukohtadesse, vestleb loaomanike, nende naabrite ja lähedastega?

Kontroll on regulaarne ja kohustuslik kõigi uute taotlejate puhul. Läbiviijateks konstaablid aga vajaduse korral ka lubade inimesed. Lõuna PP-s on kinnitamisel uus ja väga põhjalik järelevalvejuhend relvaomanike kontrolliks, mis toob välja selged seaduslikud alused (RelvS ja HMS põhjal) ja korra (põhjus – kerge vabaduse riive).

16. Kas teate juhtumeid, kus tulirelva on kasutatud mittesihipäraselt ning kuidas ja millistel asjaoludel on informatsioon saabunud politseile?

Juhtumeid on 2006 aastal 19 ja teade saabus erinevatel viisidel (abikaasa, naabrid, möödakäijad jne)

17. Kas teate juhtumeid, kus isikud on kasutanud tulirelva enese- ja vara kaitsmisel sihipäraselt. Millised need juhud on?

Selles kontekstis pole relva nii kasutatud. On olnud juhtumeid, kus isik ARVAS end kasutavat relva enese ja vara kaitseks, kuid puuduliku hinnangu tõttu olukorrale see nii polnud. Osa juhtumeid on seotud politseilise tegevusega ja nende kohta käiv info on distsiplinaarmenetluse läbiviija poolt piiratud. Infot võib leida 2006 sündmuste kohta Viljandis ja Võrus (mõlemad seotud politseilise tegevusega).

18. Millised on tulirelva väär käsitlemise/kasutamise peamised põhjused tsiviilisikute poolt ning millest on need probleemid tingitud?

Teadmatus, joove, peretülid ja oskamatus.

19. Kas teil on isiklik tulirelv ning kas olete kasutanud seda eesmärgipäraselt?

Ainult teenistusrelv. Teenistusrelva kasutanud 16 aasta jooksul kolmel korral kurjategijate tabamiseks. Kõik jäid ellu ja tabati.

20. Kas relvaseaduses on tulirelva kasutamise juhud reguleeritud piisavas mahus ja tsiviilisikule sedavõrd arusaadavalt, mille tulemusel ei vajaks nad enam täiendavat koolitust?

Kahjuks nõuab valdkond teatud oskusi, sealhulgas oskust seostada erinevaid punkte seaduses. Praktikas tuleb see kahjuks selgelt välja. Teistmoodi seletades läheb seadus liiga käest ära.

21. Kas Teie arvates muud, antud valdkonnaga puutumuses olevad õigusaktid on relvaloa taotlejale teada ning kust nad saavad teavet nende kohta?

Oleneb isikust. Kes tahab teada leiab kõik üles. Kes on abitu, jääbki selleks. Vajadusel oleme telefonitsi juhendanud neid leidma.

22. Kas Teie arvates on muudes seadustest saadav teave tsiviilisikule piisav ja arusaadav?

Minu arvates on info täiesti piisav ja arusaadav. Tavaisikule ilmselt mitte.

23. Kas praegused andmebaasid ning seadusandlus võimaldavad saada uuenevat infot nii arstidel kui ka politseiametnikel isikute kohta, kellele on väljastatud soetamisluba või relvaluba? (Vastavalt siis arstidel saada infot juba relvaluba omavate isikute kohta, kellel tuvastatakse psüühika või käitumishäired; ning politseinikel infot selle kohta kas relvaloa omajal on hiljem tuvastatud psüühika ja käitumishäired).

Politseiametnikele annab piisava ülevaate Kairi infosüsteem. Nad ainult näevad, kuid muudatusi saab teha vaid Relvaregistris. Minu teada puudub arstidel võimalus sellist infot saada. Pikka aega oli see küsimus üleval, kuid lahenduse käiku ilmselt ei ole.

24. Kas praeguseks hetkeks on kõikidel relvaloa omanikel esitatud nõuetele vastav järeldusotsus, mille on allkirjastanud loataotleja perearst? (Teadaolevalt on varasematel aastatel väljastatud soetamislube ja relvalube ka nõuetele mittevastava järeldusotsuse alusel.)

Minu teada võetakse Lõuna PP-s vastu ainult korrektseid järeldusotsuseid. Olen nõudnud, et otsusel oleks näha ka arsti tel. number, et kahtluse või probleemi korral oleks võimalik kontakti võtta.

25. Kuidas ja kas kontrollitakse seda, kas isik on kaitseväetenistuse läbinud või mitte?

Seaduse järgi peaks kontrollima kaitseväetenistusest kõrvale hoidjaid, kuid sisuliselt ei ole see võimalik. Ainuke võimalus on juhul, kui isiku suhtes on alustatud väärteomenetlus või kuulutatud tagaotsitavaks. Kaitseministeerium ei taha oma andmeid jagada.

26. Kas, kes ja kuidas kontrollib relva ja laskemoona hoiutingimusi pärast relvaloa väljastamist?

Hetkel kontrollitakse nimetatud juhul vaid siis, kui on tulnud teade või kaebus. Kinnitamisel on järelevalve kord, mis teeb järelevalve regulaarseks. Kontrollima hakkaks konstaablid ja juriidilised isikuid lubade talituste inimesed.

27. Kelle pädevuses on kontrollida, kas isikutel on vaja peatada või kehtetuks tunnistada soetamisluba või relvaluba ning kuidas ja kas seda tehakse?

Vastavalt peadirektori käskkirjale sõelub Politseiameti IT osakond iga nädal Polist, Kairit, Karistusregistrit, Rahvastikuregistrit (surnute osas) ja koostab kattuvustega tabeli. Lubade inimesed kontrollivad nimekirjas toodud nimesid ja teostavad vajalikud toimingud.

28. Samas, kui on toime pandud kuritegu, siis võib isikult ära võtta relva ja laskemoona omamise õigus. Kui palju Teie selliseid juhtumeid teate, ja kas neid üldse on?

Kui pannakse toime kuritegu siis peatatakse relvaloa kehtivus, kuni õigeksmõistva või süüdimõistva otsuseni. Süüdimõistmisel läheb luba kehtetuks ja relvad võõrandamisele. Neid on Lõunas aastas ca 20-30.

29. Kas Teil on andmeid selle kohta millistel asjaoludel ja kui palju on eraisikutelt relvi varastatud, kas varastatud relvadega on toime pandud kuritegusid ning millised on olnud sanktsioonid relva omaniku suhtes?

Relvi varastatakse harva. Aastas ca 3-4 juhtumit. Praegu ei ole teada ühtegi isikuvastast kuritegu varastatud relvaga. Relva omamine ilma loata ise on juba väär- või kuritegu. Olenevalt asjaoludest koostatakse relva omanikule protokoll. Väärteomenetlust ei alustata, kui relvaomanik on teinud kõik võimaliku varguse vältimiseks, hoidnud relva parimal viisil.

30. Kui palju on relvi kaduma läinud omaniku poolt hoolsuskohustuse mittedõuetekohase täitmise tagajärjel, millised on olnud vastavad asjaolud ja millised on olnud sanktsioonid relva omaniku suhtes?

Siin on vaja täpsustust. Üsna suur hulk relvi jääb igal aastal surnud relvaomanike lähedastele, kes ei tea sellega midagi peale hakata. Võimalus karistamata ilma loata isiku valduses olevat relva üle anda on ka kampaaniate oluline osa. Lihtsalt hoidmise nõuete rikkumise kohta vaata eelmist vastust.

31. Kas olete teadlik riigikontrolli poolt läbiviidud auditist ajavahemikus 2003. a. detsember kuni 2004.a. märts?

Auditi eesmärk oli tuvastada, kas lubade talitusteni jõuab info karistatud, surnud jne isikute kohta. Audit oli sisuliselt meie endi "tellitud", et selgitada probleeme Politseiametile. Vastutus oli meil, kuid nõudeid ei olnud puhtfüüsiliselt võimalik täita info kaootilisuse tõttu.

32. Kui jah, siis milliseid muudatusi ja parandusi on tehtud lähtuvalt auditi soovitusel?

Auditi tulemuseks on peadirektori KK andmebaasides oleva info sõelumise kohta relvaomanike karistatuse ja surmade osas, palju jõustunud muudatusi relvaseaduses (perearsti järelusotsuse raames, välistavate asjaolude osas, relvaloa peatamise pikkuse ja raskuse osas ja palju muid pisemaid parandusi.

LISA 3. Lääne PP intervjuu vastused

Lääne PP-lt kahjuks vastust küsimustele autor ei saanud. Intervjueeritav vastas : „Vaatasin Teie poolt saadetud küsimused läbi. Pean kahjuks tunnistama, et ei ole võimalik neile vastata. Paljud küsimused eeldavad statistiliste andmete kogumist ja töötlemist, mis on suhteliselt aeganõudev töö. Kuna mina olen lubade ja litsentside alasel tööl alles vähest aega, ei ole mul võimalik vastata küsimustele, mis puudutavad eelnevaid aastaid. Inimesed, kes oskaksid neile küsimustele vastata on jätkuvalt hõivatud seoses sündmustega Tallinnas.”